

Békés Megye

Területfejlesztési Konceptiója

2021-2030

Javaslattevő munkarész

Készítette: EX ANTE Tanácsadó Iroda Kft.

2021

Tartalom

1. Célrendszer	4
1.1. A célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata	4
1.2. Békés megye jövőképe	7
1.3. Átfogó célok.....	9
1.4. Stratégiai célkitűzések.....	13
1.5. Elvek és horizontális célok.....	17
1.6. A célrendszer koherenciájának bemutatása.....	19
1.6.1. A célrendszer belső koherenciája.....	19
1.6.2. A célrendszer külső koherenciája	21
1.6.3. Térhasználati elvek.....	30
1.6.4. Békés megye stratégiai térstruktúrája	31
2. Eszköz és intézményrendszer	34
2.1. A javasolt prioritások bemutatása.....	34
2.2. A komplex programmal fejlesztendő járásokat érintő prioritás.....	37
2.3. A felülvizsgálati, módosítási folyamat, a társadalmasítás és legitimáció bemutatása	38
2.4. A felelősség és intézményrendszer – A koncepció üzenetei	41

Ábrák

1. ábra: Békés megye fejlesztési célrendszerét bemutató ábra	6
2. ábra: Békés megye településhálózata	8
3. ábra: Békés megye stratégiai térstruktúrája	32

Táblázatok

1. táblázat: A külső koherencia vizsgálatot összegző táblázat	21
2. táblázat: A Békés Megyei Önkormányzat területfejlesztési szervezeti egységeinek feladatai..	42

1. Célrendszer

1.1. A célrendszer és a helyzetértékelés kapcsolata

A helyzetelemzésre, valamint a helyzetértékelésre alapozva a területfejlesztési koncepció javaslattételi fázisában nevesítésre kerül Békés megye hosszú távú jövőképe, valamint az ehhez kapcsolódó célrendszer. Az átfogó és stratégiai célok megalapozása során többek között az alábbi adottságok, lehetőségek feltárása történt meg.

A megye területén a felszín alatt jelentős termálkincs található, melynek hasznosítása – annak ellenére, hogy ezen a téren számos előrelépés történt már – napjaink és a közeljövő kiemelt feladata. Hasonló mondható el a szoláris energia hasznosítása kapcsán is. A helyi lakosok életminőségének javítása kapcsán a vonalas környezeti infrastruktúra további fejlesztése indokolt.

A megye kis- és középvállalkozásai között erősítendő az együttműködések különböző formái, a meglévő kezdeményezésekre alapozva a nemzetközi pozíciók is javíthatók. Békés megye oktatási rendszerére építve a hagyományos ágazatokban dolgozók ismeretanyaga fejleszthető.

A megye gazdaságföldrajzi elhelyezkedése kedvezőnek mondható, azonban a gazdasági szereplők nemzetközi kapcsolatrendszere regionális és országos összevetésben továbbfejlesztésre szorul, a felsőoktatási intézményrendszer oktatási portfóliója a lehetőségekhez mérten ugyancsak jelentősen bővítenél. Ugyanez igaz a cégek kutatás-fejlesztési potenciáljára, a kapcsolódó innovációs intézményrendszerre is. A megyében működő vállalkozások forrás abszorpciós képessége ugyancsak erősítendő. A helyi ipari infrastruktúra (ipari parkok, inkubátorházak) kihasználtsága kiegyensúlyozatlan, a fizikai infrastruktúra és a nyújtott szolgáltatások minősége is fejlesztendő a jövőben. A kis- és középvállalkozások működési hatékonyságát jelentősen javíthatják az energetikai korszerűsítést célzó beavatkozások is.

A térség hagyományosan meghatározó ágazata a kiváló adottságokra alapozó mezőgazdaság, melynek támogatása kapcsán kulcskérdés a környezeti fenntarthatóság kérdése, különösen az öntözés és a környezetkárosító anyagok használatának csökkentése terén. Az agrárszektor kapcsán a klímaváltozás következtében várható kockázatokkal is számolni kell.

Békés megye kedvező táji adottságainak köszönhetően komoly potenciállal rendelkezik a gyógyturizmus, aktív turizmus területén, miközben a kulturális, gasztronómiai turisztikához kapcsolódó értékek még kiaknázásra várnak.

A társadalmi mobilitást, a munkavállalási kedvet erősítő feltételek folyamatosan javulnak a megyében. Az elmúlt időszakban jelentősen nőtt a térségben a bölcsődei és óvodai intézmények kapacitása, ami elősegítette a kisgyermekes családok, főképp a nők munkavállalását. A középfokú képzés magas színvonalon zajlik, a szakképzés jelentős szakmai kínálattal rendelkezik, ez azonban a piaci igényekkel összhangban fejleszthető. A humán szolgáltatásokat nyújtó épületek infrastrukturális fejlesztése folyamatos, ugyanakkor ezek energetikai korszerűsítést is magában foglaló modernizációja még számos esetben várat magára.

A megyében folyamatosak a kisebb úthálózati fejlesztések, és a megye északi területeit érintő gyorsforgalmi úthálózat is kiépül, ami hosszabb távon a beruházásvonzó képesség javulását

eredményezheti, ezzel együtt bizonyos irányokban további fejlesztésekre van szükség a közúti és a vasúti infrastruktúra tekintetében egyaránt. Békés megyében két helyen található szilárd burkolatú kifutópályával rendelkező repülőtér. A békéscsabai repülőtér – bár rendelkezik kisebb (ICAO 2 B típusú) repülőgépek nappali és éjszakai fogadására alkalmas kiszolgáló berendezésekkel és infrastruktúrával – nem tartozik a kiemelt jelentőségű kategóriába, ugyanakkor fejlesztésével mindenképpen számolni kell. Emellett Orosházán található még egy volt szovjet katonai repülőtér. A megyében a kerékpáros közlekedésnek magas a népszerűsége, emellett a megyében viszonylag magas a kiépített kerékpárutak hossza, a fejlesztések folyamatosak.

A megye kiemelt értéke vízbázisa, melynek védelme a helyi életminőség javításának egyik sarokpontja. A megye kisebb településein gyakran jelentkeznek vízminőség problémák, az aszály is folyamatos problémát jelent, és általában kijelenthető, hogy a hulladékfeldolgozás aránya rendkívül alacsony megyei szinten, mely problémára megoldást kell találni.

Békés megye gazdag megújuló energiaforrásokban (geotermikus, szoláris, biomassza, vízi energia), ezek kihasználásához azonban megfelelő finanszírozási lehetőségek kellenek. A megújuló energia termelésére alapozott energiaellátás egyre elterjedtebb a megyében, és ez igaz a helyi vállalkozásokra, a lakossági felhasználókra és a közintézményekre egyaránt. Komoly potenciál rejlik a környezeti szempontból fenntartható, a biodiverzitást figyelembe vevő halászati és öntözési potenciál kihasználásában is. Energetikai korszerűsítés kapcsán kiemelendő a helyi energiatermelés, a közösségi fűtőrendszerek előtérbe kerülése.

A legszélesebb gazdasági és szolgáltatási funkciókkal Békéscsaba, a megyeszékhely rendelkezik, mely a közelében fekvő Békés és Gyula városokkal együtt igen erőteljes település együttest képez, a megyei népesség közel egyharmadát tömörítve. A három közép-békési település között viszonylag jól kiépült funkcionális feladatmegosztás működik, peremvárosaik között találjuk Sarkadot és Mezőberényt, vonzáskörzetük számos egyéb településre is kiterjed. E térség gazdaságának dinamizálása, az itt működő cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása kiemelt potenciált rejt.

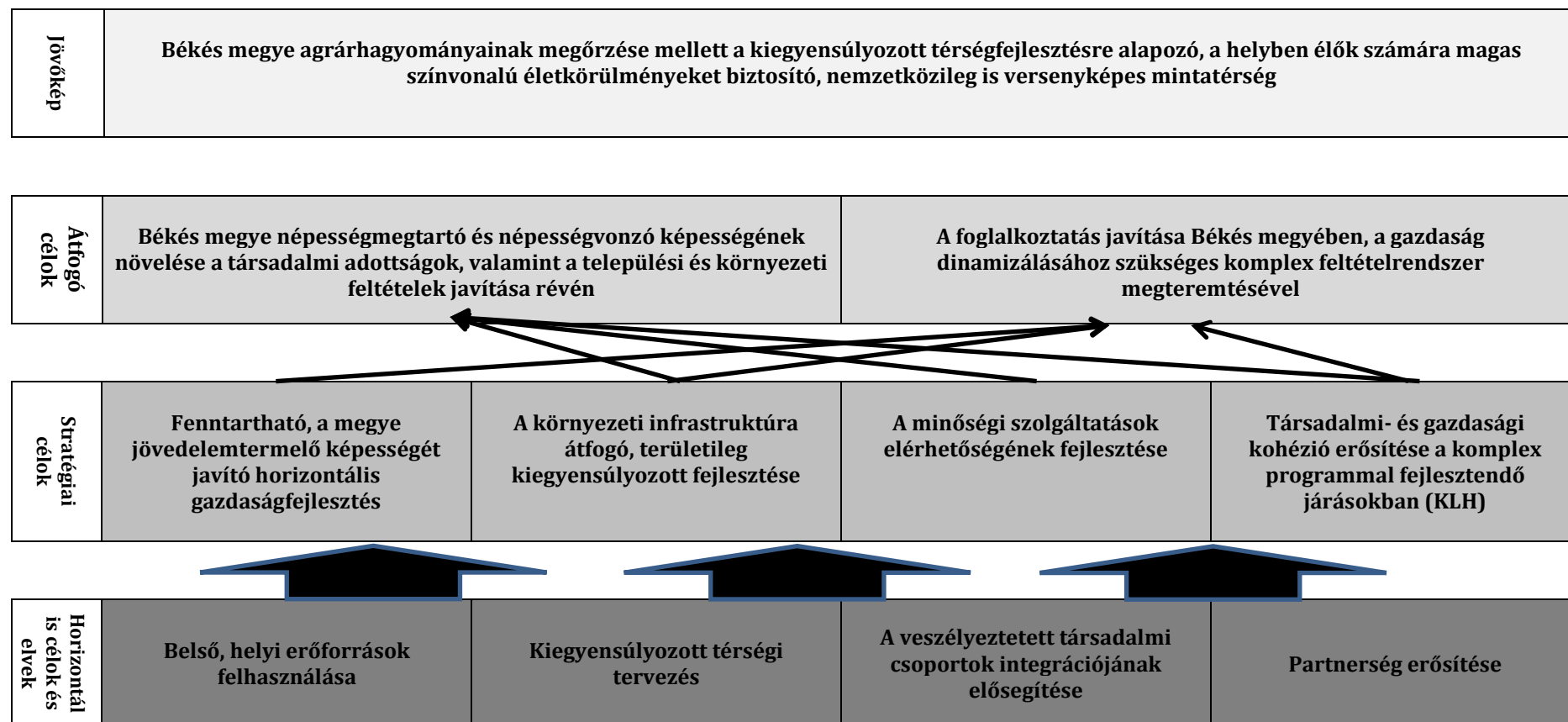
A járásközpont települések közül három széles körű gazdasági-szolgáltató-ellátási funkciókkal rendelkező csomópont lát el térségi szervező szerepet: Orosháza, Gyula és Szarvas. Ezek esetében ugyancsak indokolt a helyi specifikumokra épülő, gazdaságfejlesztési program megvalósítása.

A megye területén két komplex programmal segített járás (Sarkadi járás és Mezőkovácsházai járás) található. Ezek esetében a helyi értékekre építő komplex fejlesztési programok, a belső erőforrások mozgósítása jelenthet elmozdulást a kedvezőtlen helyzetből.

A megye népességének életkörülményeit befolyásoló települési környezet, valamint az elérhető szolgáltatások köre és minősége is fejlődött az elmúlt években. Mindez illeszkedik az országosan jellemző folyamatokhoz, ám egyes területeken (például közszolgáltatásokhoz való hozzáférés fejlesztése) még lépéseket kell tenni.

Amint látni fogjuk, a fenti adottságokat, lehetőségeket két átfogó cél és négy darab specifikus célkitűzés elérésével kívánja Békés megye kiaknázni. A célokban leírtak teljesülését szektorális és területi prioritások, valamint az ezekhez rendelt beavatkozások támogatják.

1. ábra: Békés megye fejlesztési célrendszerét bemutató ábra

1.2. Békés megye jövőképe

Jövőkép

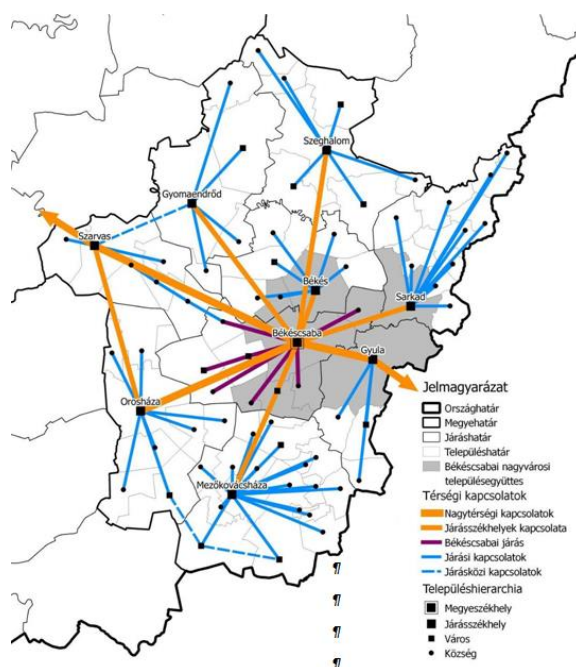
Békés megye agrárhagyományainak megőrzése mellett a kiegyensúlyozott térségfejlesztésre alapozó, a helyben élők számára magas színvonalú életkörülményeket biztosító, nemzetközileg is versenyképes mintatérség

A megyei szereplők elköteleződése a helyben élők életminőségének javítása, a gazdaság dinamizálása mellett egyértelműen tükröződik a hosszabb távon elért eredményekben. A megvalósuló fejlesztések hatására Békés megye népességmegtartó képessége megerősödik 2030-ig. A településeken tapasztalható népességfogyás mérséklődik, mely középtávon az elvándorlási ütem csökkenésében, hosszabb távon esetlegesen a gyermekvállalási hajlandóság növekedésében érhető tetten.

A népesség csökkenését generáló tényezők kapcsán külön kiemelendő, hogy a megvalósuló települési infrastrukturális (közlekedési, települési, szolgáltatási, stb.) és gazdasági fejlesztések révén lehetőség nyílik a fiatal és magasan képzett versenyképes munkaerő megtartására, melynek révén javul a helyi lakosság reprodukciós képessége. A humán szolgáltatások színvonalának növekedése és jobb elérhetőségének következtében javul a lakosság elégedettsége, erősödik helyi kötődésük. A koronavírus járvány hosszú távú negatív egészségügyi hatásait megfelelő módon minimalizálják a helyi térségi és megyei szereplők által megtett lépések. A területfejlesztési koncepcióban felvázolt célkitűzések elérésével Békés megye hosszabb távon megőrzi kulturális és nemzetiségi sokszínűségét, ápolva a helyi hagyományokat, melyek közösségépítő és pozitív gazdasági hatása országhatárokon átnyúló együttműködésekben is megtestesül.

A kiemelt figyelemnek, valamint a komplex megközelítésnek köszönhetően mérséklődik a leghátrányosabb helyzetű térségek gazdasági-társadalmi lemaradása a megyén belül. Az alábbi ábrán részletesen is bemutatott, Békés megyére jellemző város-együttesek közötti funkcionális munkamegosztás erősödik, köszönhetően az összehangolt fejlesztéseknek.

2. ábra: Békés megye településhálózata

Forrás: Békés megye területrendezési terve

A megyeközpont Békéscsaba folyamatosan fejlődő nemzetközi kapcsolatrendszerére is építve megerősíti vezető gazdasági-kulturális centrum szerepét. Csökken a városi és vidéki térségek fejlődési dinamikája között tapasztalható eltérés, a nagyobb települések és vonzáskörzetük között korábban kiépült kapcsolatok érdemben megújulnak.

A létrejövő új vállalkozások kedvezőbb jövedelmi viszonyokat eredményeznek, ez pedig pozitív hatást fejt ki a térség foglalkoztatóihoz köthető egyéb jövedelmek alakulására is. A kis- és középvállalkozások javuló foglalkoztatási mutatói Békés megye fejlettebb és hátrányos helyzetű térségeiben egyaránt összefüggésbe hozhatók a javuló gazdasági mutatókkal. Békés megye kiváló természeti adottságaira építve továbbra is megőrzi alapvetően agrárkarakterét, ugyanakkor a nemzetközi hálózatokba, beszállítói láncokba egyre nagyobb számban bekapcsolódó helyi cégek révén az ipari szektor és a szolgáltatói ágazat további térnyerése is egyértelmű lesz. Mindennek eredményeként az egyre komolyabb innovációs potenciált felmutató vállalkozások a megyében jelentősebb beruházásokat végrehajtó nagyvállalatok partnereiként is megjelenhetnek, amiben a kutatás-fejlesztés terén markáns szereplőként megjelenő térségi innovációs intézmények is támogató szerepet tölthetnek be.

A megyében működő vállalkozások jelentős részben megújuló energiára alapozzák működésüket. A térségi-, illetve ágazati szinten együttműködő cégek a korábbiaknál komolyabb innovációs potenciált képviselve stratégia együttműködésben járulnak hozzá Békés megye gazdaságának dinamizálásához. Új lendületet adhat Békés megye vállalkozásainak a digitális forradalom, és ennek részeként a térségi kohéziót is erősítő „okos város” és „okos falu” hálózatok megjelenése. A modern IKT-ra építve új, jelentős innováció tartalmú termékek, szolgáltatások kifejlesztésére, ezekre építve pedig új piacok meghódítására nyílik hosszabb távon lehetőség.

A megye külső megközelíthetősége jelentősen javult az elmúlt években, ezzel együtt bizonyos irányokban további fejlesztésekre van szükség a közúti és a vasúti infrastruktúra tekintetében egyaránt. A jövőben emellett a belső közlekedési hálózat további fejlesztése is előtérbe kerül. A megye gazdasági centrumterületei és a perifériák között javuló közlekedési kapcsolatok egyszerre járulnak hozzá az áruk, szolgáltatások valamint a munkaerő hatékonyabb áramlásához, és erősítik a megye belső térségi kohézióját, a város és vidék kapcsolatát. E folyamat hosszabb távon új szintre emeli az urbanizált térségek gazdasági versenyképességét. A nemzetközi partnerség bővülését jelzi, hogy a megye kis- és középvállalkozásainak kapcsolatrendszere kifejezetten dinamikus bővül a román és szerb partnerek bevonásával.

A környezetbarát technológiát alkalmazó, a természeti értékek (pl. vízbázis) védelmét előtérbe helyező és a biodiverzitás megőrzését hangsúlyos szempontként kezelő mezőgazdasági ágazat hatékonysága jelentős mértékben javul, az előállított termékek a nemzetközi piacokon is versenyképesek. A Békés megye gazdaságában mind meghatározóbb, a helyi természeti és kulturális értékek bemutatását prioritásként kezelő turisztikai szektor egyre nagyobb arányban vonzza a külföldi turistákat. A koronavírus járvány kedvezőtlen hatásait az ágazati szereplők sikeresen küszöbölik ki, a népszerű és látogatott turisztikai attrakciók immár nem csupán néhány nemzetközileg is ismert helyszínre korlátozódnak.

A megye kedvező adottságait, és a folyamatosan javuló minőségű közlekedési infrastruktúra előnyeit kihasználva a nemzetközi kapcsolatok mélyülése minden meghatározó ágazatban, és Békés megye egész területén tetten érhető.

1.3. Átfogó célok

Átfogó cél 1:

Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén

Az ezredforduló óta eltelt közel két évtized drámai változásokat hozott a megye népességének vonatkozásában. Az országos szinten is kiemelkedő visszaesés mögött a természetes fogyás és az elvándorlás egymást erősítő tényezői mellett erőteljesen érzékelhetjük a lakosság elöregedését, a fiatalabb – munkaerő-piaci szempontból aktív – korosztályok arányának csökkenését és – ezzel párhuzamosan – a népesség reprodukciós képességének visszaesését is. A fiatalok számának csökkenése mögött látható okok között ki kell emelni a Békés megyére jellemző kedvezőtlen jövedelmi viszonyokat, a középfokú és felsőfokú képzés hiányosságait és a foglalkoztatási szerkezet hiányosságait. Bár az elmúlt években javultak a munkanélküliségi mutatók, a COVID-19 hatására a munkaerőpiac és a foglalkoztatotti réteg sérülékenysége újra szembetűnő jelenséggé válik.

A társadalmi és gazdasági folyamatok egymásra hatását is ki kell emelnünk. Megyénk esetében a gazdaságban végbement kedvezőtlen változások, melyek valamennyi szektort érintették, olyan viszonyokat teremtettek, melyek a magas szinten képzett munkaerő megtartását nehezítik. Megfelelően képzett munkaerő hiányában új cégek letelepedése is komoly akadályokba ütközik. A befektetők beáramlását továbbra is gátolja a megye területi elszigeteltsége, a kedvezőtlen

közúti, vasúti és légi közlekedési viszonyok megléte, melyek egyértelműen hozzájárulnak a hátrányos helyzet erősödéséhez.

Az elmúlt két évtizedben jelentős infrastruktúra-fejlesztések zajlottak Békés megyében. Hangsúlyozni kell ugyanakkor, hogy a források területileg kedvezőtlen és egyenlőtlen elosztása miatt, országos összehasonlításban, továbbra sem mentek és mennek végbe olyan léptékű és súlyú innovációs folyamatok a térségben, melyek indokoltak lennének a megye aggasztó helyzetét tekintve. A fejlesztési és befektetői források hatása Békés megye egészében is visszafogott eredményeket hozott, ugyanakkor egyes területek – települések és járások – esetében a fokozottan hátrányos helyzet még súlyosabb problémákat generált. A települési humán (oktatás, egészségügy, szociális ellátás) szolgáltatások nagyrészt kiépültek és működnek a megyében, minőségükben és színvonalukban azonban gyakran nem érik el a környező megyék nagyobb településein elérhető szolgáltatások szintjét.

A fentiek alapján egyértelműen kijelenthető, hogy Békés megye az ország megyéinek sorában az egyik legkedvezőtlenebb helyzetben lévő területe. A negatív folyamatok lassítása, megállítása érdekében átgondolt, egymást erősítő fejlesztési célok és beavatkozások rögzítése szükséges.

Az elkövetkező időszakban elengedhetetlen a megye népességének csökkenését generáló kedvezőtlen tényezők javítása. Ennek egyik kiemelt elemeként elő kell segíteni a gazdaság erősödését, megteremtve annak külső és belső feltételeit. A fiatal népesség megtartása csak a gazdaság fejlesztésén és kedvező, vonzó munkahelyteremtésen keresztül érhető el. Ehhez – egyik elemként – be kell kapcsolni a megyét az országos közlekedési kapcsolatok fő áramába (pl. M44-es folytatása, 47-es főút fejlesztése) és megfelelő lehetőségeket kell teremteni a cégek letelepüléséhez és működéséhez. Mindezek mellett a vasúti infrastruktúra további fejlesztésére (pl. Szeged-Békéscsaba-Gyula vonal villamosítása) is hangsúlyt kell fektetni. Építeni kell a hagyományosan erős mezőgazdasági tevékenységek mellett a tradicionális iparágak jelenlétére, a természeti erőforrásokra épülő turizmusra, de elengedhetetlen a gazdasági szféra minőségi és mennyiségi bővítése is a népesség megtartásához, hosszabb távon tervezhető növeléséhez.

A népesség megőrzésekor – a fiatalok helyben maradását is támogatva – építeni szükséges a megye kulturális és nemzetiségi sokszínűségére, a hagyományok megőrzésére, melyek közösségépítő szerepük mellett gazdasági potenciált is hordoznak magukban (országos és nemzetközi hírű gasztronómiai fesztiválok). Ugyancsak ki kell használni a működő és aktív civil szférában rejlő lehetőségeket, valamint a határon átnyúló kapcsolatok gazdasági, társadalmi lehetőségeit.

Az esélyegyenlőségi szempontok figyelembevételével szükség van a települési humán és gazdasági szolgáltatások elérhetőségének javítására, valamint arra, hogy a kisebb és elzártabb településekről is elfogadható időn belül elérhetőek legyenek a legfontosabb szolgáltatások. A településkép védelme, adott esetben javítása – melynek részét képezheti a szennyvíz- és csapadékvíz technológia környezetvédelmi szempontból is elfogadható szintű kezelése, a modern hulladékgazdálkodás, a humán szolgáltató intézmények energetikai és funkcionális megújulása, valamint a közterek és belterületi utak felújítása, stb. – jelentősen hozzájárulhat a lakosság kötődéséhez és az elvándorlás lassításához. Ezt erősítheti a helyi közösségek újjáélesztését és működését támogató események elősegítése és támogatása is.

Valamennyi fejlesztés esetében kiemelten kell kezelni a klímaváltozás hatásainak mérséklését, környezetbarát beruházások tervezését, az energetikai korszerűsítések nyújtotta lehetőségek

kihasználását, valamint a természeti értékek messzemenő védelmét. A tervezett beavatkozások megvalósítása során kiemelten kell kezelni a megelőzés, adaptáció és szemléletformálás szempontjait.

Az elkövetkező időszak fejlesztési irányvonalainak meghatározása során figyelembe kell venni a megye településszerkezeti sajátosságait. Ezek között ki kell emelni a városi területek jelentőségét, melyek a megye összlakosságának mintegy harmadát tömörítik. Fontos települési csomópontokként azonosítottuk a megyeszékhely Békéscsabát, a járási központ Gyulát, Orosházát és Szarvast. A megyében több városeyüttes is meghatározható, de a leginkább funkcionálisan munkamegosztást mutató városeyüttes a közép-békési, melynek magterületét - a funkcionális munkamegosztást több vonatkozásban gyakorló - Békéscsaba, Gyula, Békés települések alkotják, de peremvárosként kapcsolódik hozzájuk Mezőberény és Sarkad is. A járási székhelyek a megyén belül továbbra is kiemelt szerepet játszanak, elsősorban intézményi és kereskedelmi szerepköreik révén, ugyanakkor e meglévő adottságok további erősítése a várostérségek egészének, a város és vidék kapcsolatrendszerének fejlesztését is maga után vonhatja.

Békés megye esetében a célok és beavatkozások tervezésekor különös figyelemmel kezeljük a komplex programmal fejlesztendő járásokként azonosított Sarkadi és Mezőkovácsházai térségeket.

Átfogó cél 2:

A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével

Noha az elmúlt években Békés megye gazdasága bővült, és relatíve jelentős méretű Európai Unió forrást tudtak felhasználni a helyi vállalkozások, a megye gazdasági teljesítménye mind az egy főre jutó bruttó hazai termék, mind pedig a bruttó hazai termék értékeit tekintve továbbra is messze elmarad az országos átlagtól. A megye népessége továbbra is csökken, egyes leszakadó térségek esetében az elvándorlás és a lakosság elöregedése drámai méreteket ölt. Békés megyében a relatíve versenyképes gazdasági-szolgáltató centrumterületek, és a leszakadó, hátrányos helyzetű térségek eltérő típusú beavatkozási logikát követelnek meg, ami határozottan indokolja a komplex megközelítésmódot. A területi különbségek kiegyenlítésével a hátrányos helyzetű, elzárt területek gazdaságának fejlesztése és a gazdasági centrumterületek versenyképességének javítása együttesen valósul meg a megyében. Ennek hangsúlyos eszköze lehet a városi térségek megújítása az „okos város” koncepciók elkészítésével és az ebben foglaltak szisztematikus megvalósításával, valamint – a rurális térségekben – az „okos falu” hálózatok kiépítése.

A koronavírus járvány negatív hatásai a gazdasági életbe is tovább gyűrűznek, veszélyeztetve a munkahelyek stabilitását, és már rövidtávon aláásva a megye népességmegtartó erejét. Általában igaz tehát, hogy a munkahelyek védelme, a foglalkoztatási helyzet javítása, a rugalmas foglalkoztatási formák térnyerésének támogatása a következő időszakban a megyei szereplők előtt álló kiemelt feladat. Mindez, támaszkodva a korábbi években elért eredményekre, elsősorban

a gazdasági feltételek rendszerszintű javításával érhető el, egyszerre fókuszálva a fizikai infrastruktúra fejlesztésére, a helyi vállalkozások versenyképességének erősítésére, valamint a rendelkezésre álló munkaerő piaci igényekkel összhangban történő képzésére.

A térség gazdasági életének dinamizálása, a munkavállalók legjelentősebb hányadát foglalkoztató kis- és középvállalkozások működési környezetének javítása ugyancsak kiemelt célkitűzés a következő időszakban. Hosszabb távon a gazdasági növekedés fenntarthatósága és az azt megalapozó versenyképesség javítása egyéb tényezők mellett a Békés megye gazdasági centrumtérségeiben már meglévő innovációs potenciál erősítésével alapozható meg. E folyamat markáns eleme a térségi innovációs intézményi háttér kiépítése, majd megerősítése, a megye vállalkozásai tekintetében a külpiaci megjelenés támogatása, a nemzetközi kapcsolatrendszer fejlesztése, továbbá a helyi felsőoktatási kínálat bővítése a piaci igényekkel összhangban.

A térség javuló megközelíthetősége hozzájárul a helyi kis- és középvállalkozások hálózatba szerveződéséhez, jelentősebb beszállítói láncokhoz való kapcsolódásához, és ezzel egy időben lehetőséget teremt nagyobb nemzetközi beruházók megjelenésére is a megyében. Békés megye alacsonyabb rendű úthálózatának további fejlesztésével a hátrányos helyzetű térségek – így a komplex programmal fejlesztendő járások – vállalkozásai is hatékonyabban kapcsolódhatnak be a gazdasági vérkeringésbe. A közlekedési infrastruktúra további fejlesztése mellett az infokommunikációs technológiák térnyerése, a digitális ellátottság javítása segítheti a cégek közötti együttműködések szélesebb alapokra helyezését. Ugyancsak javítja a helyi kis- és középvállalkozások piaci működési feltételeit a már meglévő ipari-inkubációs infrastruktúra minőségi fejlesztése, illetve a már kiépült kapacitások hatékonyabb, területileg kiegyensúlyozott kihasználása.

Általában kijelenthetjük, hogy a vállalkozások működési hatékonyságát jelentős mértékben javítja a megújuló energia ellátórendszerek alkalmazása. A hagyományos energiaforrások, így a fosszilis energiahordozók kiváltásával környezetbarát módon juthatnak olcsó energiához a cégek. A széndioxid kibocsátás csökkentésével a helyi cégek nem csupán a karbon lábnyom csökkentéséhez járulnak hozzá, de a fenntartási költségek jelentős mértékű csökkenését is elérhetik.

Egyes kiemelt megyei ágazatokban hangsúlyos szerepe van a potenciálisan környezetbarát technológiák megjelenésének és széleskörű elterjedésének (pl. az agráriumban prioritást élvez a vízbázis védelme, az aszálykárok mértékének, és a környezetkárosító anyagok használatának csökkentése). A hagyományosan meghatározó szektorok termékeit mindezen túl magasabb hozzáadott érték mellett jobb jövedelmezőséggel lehet értékesíteni a hazai és nemzetközi piacokon egyaránt.

Általában igaz, hogy erősíteni szükséges a térségi gazdasági szereplők nemzetközi kapcsolatrendszerét. A kedvező földrajzi fekvéséből adódóan Békés megye jövője szempontjából ezen túlmenően különös jelentőséggel bír a romániai és szerbiai gazdasági kapcsolatok erősítése. Ma már a munkaerő, valamint a termékek szabad áramlásán túl a vállalatok közötti együttműködések, így akár az alvállalkozói hálózatok megteremtése és bővítése jelenthet prioritást. A nemzetközi kapcsolódási pontok keresése, az akár globális szintű együttműködések kialakítása a terciér szektor esetében is nélkülözhetetlen, hiszen itt az állam által szervezett közszolgáltatások (oktatás, egészségügy, szociális ellátás, közigazgatás) szerepe kimagasló Békés megyében.

A pandémiás helyzet komoly kihívások elé állította a munkáltatókat, és a munkavállalókat egyaránt. Részben ezért, részben a folyamatosan változó technológiai kihívások miatt a jövőben kiemelten kell kezelni a valós munkaerőpiaci igényekre reflektáló átfogó, illetve specifikus foglalkoztatási, képzési, munkahelyteremtő programokat, akár új foglalkoztatási formák erősítésével. A helyi középfokú oktatási intézmények tudásbázisára, az érintett helyi és kormányzati szereplők partnerségére építő programok kiemelten fókuszálnak továbbá a vállalkozóvá válás elősegítésére, a kezdő, fiatal vállalkozók támogatására, általában az országosan is versenyképes munkaerő képzésére. Mindezeket túl Békés megye komplex programmal fejlesztendő járásaiban, vagyis Sarkad és Mezőkovácsháza térségében speciális, a helyi adottságokat messzemenően figyelembe vevő programok indítása indokolt.

1.4. Stratégiai célkitűzések

Stratégiai cél 1:					
Fenntartható,	a megye	jövedelemtermelő	képességét	javító	horizontális gazdaságfejlesztés

A megyében évek óta folyamatosan zajlik az ipari infrastruktúra fejlesztése, az ipari parkok és inkubátorházak kihasználtságát, a nyújtott szolgáltatások minőségét azonban folyamatosan, a mindenkori igényekkel összhangban javítani szükséges. A zöldmezős, jelentős foglalkoztatási potenciált felmutató nagyberuházások mindeddig elkerülték a megye területét. A közlekedési kapcsolatok fejlesztésével (pl. M44-es folytatása, 47-es főút fejlesztése, Szeged-Békéscsaba-Gyula vonal villamosítása) cél, hogy a megye adottságait figyelembe véve, a gazdasági centrumterületek, így például a Békéscsaba-Békés-Gyula városhármas alkalmassá váljon ilyen projektek fogadására.

A digitális technológiák elterjedésével a gazdasági élet egésze átalakul. A termelésben új módszerek, innovációk jelennek meg, melyek adaptálása nélkülözhetetlen a piaci érvényesüléshez. Az ipar 4.0 által fémjelzett, a településfejlesztés kapcsán az „okos város” valamint „okos falu” hálózatok kiépülésében is tetten érhető folyamatok mentén hatékonyabbá tehető a termelés, az egyes alvállalkozók új módon kapcsolódhatnak a beszállítói láncokba, urbánus és vidéki környezetben egyaránt új szolgáltatások iránt jelenik meg kereslet.

Mindezek miatt a hosszú távú versenyképesség érdekében javítani szükséges a megyében működő kis- és középvállalkozások digitális ellátottságát, innovációs potenciálját, ennek érdekében többek között támogatandó a járásközpont településeken és vonzáskörzetükben működő cégek hálózatba szerveződése, technológiai színvonaluk javítása. Középtávon ugyancsak a K+F kapacitások erősödéséhez járul hozzá a helyi erőforrásokra támaszkodó, a megye határokön átnyúló térségi innovációs intézményrendszer megteremtése, a megyei felsőoktatási kínálat fejlesztése, összhangban az országos ágazati stratégiákkal. A helyi munkaerő képzésével, a piacképes szaktudás átadásával – figyelembe véve a koronavírus járvány kapcsán felmerülő új kihívásokat – ugyancsak jelentős mértékben javítható a vállalkozások hatékonysága, emellett biztosítható a munkahelyek megőrzése a válsághelyzetben is.

A megye turisztikai attrakciói napjainkban elsősorban a belföldi turistákat vonzzák. Éppen ezért már rövidtávon is kiemelt feladat a megyei turisztikai ágazat nemzetközi vonzerejének javítása, az ismertség növelése, a szektorra jellemző területi koncentráció oldása. Célkitűzés továbbá a természeti, gasztronómiai és kulturális adottságokra épülő turizmus infrastrukturális hátterének fejlesztése, adott esetben határon átnyúló együttműködések keretében.

A vidéki térségek fennmaradásának egyik kulcsa a magas hozzáadott értékű mezőgazdasági termelő kultúrák elterjedése. Az agráriumban – a vízbázis védelmét, és a talajminőség megóvását biztosítandó – kiemelten fontos a környezetbarát technológiák alkalmazása. Az ágazaton belül cél a hagyományosan meglévő kutatás-fejlesztési kapacitások fejlesztése – pl. akvakultúra –, illetve a már megkezdett fejlesztéseken túl erősíteni szükséges az értékláncok kiépülését, a mezőgazdasági termékek nemzetközi piacra jutását.

Jelen stratégiai célkitűzés tartalma nem érinti a komplex programmal fejlesztendő térségeket. A Sarkadi és a Mezőkovácsházi járások területére releváns célokat önálló stratégiai cél keretében határozzuk meg.

Stratégiai cél 2:

A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése

A 21. században egyre nagyobb kihívást jelent az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés, a biológiai sokféleség csökkenése, a természeti erőforrások túlzott kihasználása, melyekre egyre kevésbé adhatóak elszigetelt szakmai válaszok. Békés megyében ezek mellett kiemelt problémát jelent az ár- és belvízvédelmi kockázat, aszályos időszakban pedig az öntözés megfelelő biztosítása. A vízbázis megfelelő minőségét a talajba jutó szennyvíz is jelentős mértékben rontja. A megyében emellett a talajvíz szennyezettsége, a szennyvízelvezetés alacsony aránya is jellemző. Mindezek miatt, összhangban a helyzetfeltárásban leírtakkal cél a szélsőséges időjárás hatásainak mérséklése, a megfelelő vízminőség biztosítása. Ennek érdekében a vízkészletek kiegyensúlyozott hasznosítása, a vízvesztesség csökkentése érdekében feladat az öntözési infrastruktúra és amennyiben szükséges a vízközmű rendszerek fejlesztése, a megfelelő vízminőség biztosítása, az aszályos időszakok gyakoriságának növekedéséből fakadó kockázatok mérséklése érdekében innovatív megoldások (pl. felszín alatti víz visszatartás) elterjesztésének ösztönzése. A célkitűzés keretében fontos elem az erdők védelme, és általában a talajminőség megóvása is.

A természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése, összességében a körforgásos gazdaság irányába tett elmozdulás érdekében kiemelt célkitűzés a környezetbarát technológiák alkalmazásának széleskörűvé tétele, többek között a hulladékgazdálkodás és hulladékfeldolgozás területén. Az „okos technológiák” megjelenésével és egyre szélesebb körű elterjedésével mind a városokban, mind pedig a térségközpont településekhez kapcsolódó vidéki térségekben lehetővé válik a helyi adottságoknak megfelelő megújuló energiák hasznosítása a saját fogyasztási célú, egyéni és közösségi szintű villamosenergia-termelésben.

Békés megye természeti értékeinek védelme, külterületi zöldinfrastruktúra megőrzése, fejlesztése és kezelése, a biológiai sokféleség fenntartása ugyancsak hangsúlyos eleme jelen stratégiai célkitűzésnek.

Stratégiai cél 3:

A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése

Amint az az átfogó célok megfogalmazásakor rögzítésre került, a megye kedvezőtlen gazdasági és társadalmi folyamatainak megállításához elengedhetetlen a megye népességmegtartó és népességvonzó képességének javítása. Ennek számos eleme közül e cél meghatározásakor a tágabban értelmezett, helyi, minőségi szolgáltatások elérhetőségére koncentrálunk.

A térségi és helyi közlekedési infrastruktúra fejlesztése révén a közúti- és vasúti elérhetőség fejlesztése mind a megye egésze, mind a települések, mind pedig egyes szolgáltatások megközelíthetőségének javítása szempontjából kiemelt fontosságú. Nagymértékben hozzájárulhat a megye vonzerejének és népességmegtartó képességének javításához a helyi és térségi közszolgáltatások fejlesztése. A korábban megvalósult fejlesztéseket – melyek mind a szolgáltatások minőségét, mind az üzemeltetés környezeti, pénzügyi fenntarthatóságának növelését érinthetik – folytatni szükséges a meglévő igényeknek megfelelően. Továbbra is szükség van a gyermekjóléti, oktatási, munkába állást segítő, egészségügyi és szociális szolgáltatások infrastrukturális hátterének javítására az esélyegyenlőségi szempontok figyelembevételével. A tervezett beruházások során kiemelten kell kezelni az energiahatékonysági és megújuló energiafelhasználást elősegítő fejlesztéseket.

Az „okos város” és „okos falu” programok számos modern fejlesztési lehetőséget kínálhatnak a települések számára, szervesen kiegészítve a napjainkban már elengedhetetlen információs és kommunikációs technológiákat melyek elérhetőségét valamennyi lakos számára egyformán biztosítani szükséges. A településkép védelme, a települési környezet vonzerejének javítása érdekében továbbra is forrásokat kell biztosítani olyan infrastruktúra fejlesztések megvalósítására, valamint a kapcsolódó programok megszervezésére, melyek a városi közterületek, utak, szabadidős terek, közösségi, sport és kulturális lehetőségek szélesítését, minőségi fejlesztését szolgálják. A leromlott városi területek megújítása szociális rehabilitációs, vagy barnamezős beruházások révén egyaránt hozzájárul a településkép pozitív változásához, valamint a gazdasági és társadalmi tényezők javulásához.

A fejlesztések megvalósulását az adottságoknak megfelelően, lehetőleg komplex megközelítés mentén, a városi, vagy megyei integrált programokban foglaltak szerint kell támogatni. A programalapú felhasználás révén mind a területiség, mind a komplex megközelítés elvei jobban érvényesülhetnek, egyben lehetővé válik a humán és ESZA típusú elemek integrálása az egyes fejlesztésekbe.

Stratégiai cél 4:

Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)

Koncepciónk helyzetelemző fejezete bemutatta, hogy Békés megye az ország megyéi között mind gazdasági, mint egyes társadalmi szempontok alapján a sereghajtó területek közé tartozik. Ez igaz a megye egészére, de különösen igaz egyes perifériális térségekre. A megye 9 járása közül a Mezőkovácsházi és Sarkadi járás „komplex programmal fejlesztendőnek”, a szeghalmi „fejlesztendőnek” minősül a jogszabályok szerint, ugyanakkor települési szinten is komplex módon, „társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezettnek” a Mezőkovácsházi és a Sarkadi járások határmenti, kisebb méretű falvai tekinthetők. Békés megye 2015 végén elkészítette a Mezőkovácsházi és Sarkadi járás fejlesztési stratégiáját, részletesen bemutatva e térségek gazdasági, társadalmi, infrastrukturális, környezeti hátterét és meghatározta a lehetséges fejlesztési irányokat. Az elmúlt időszakban jelentős források irányultak ezekbe a térségekbe, azonban a kívánt eredményt mindeddig nem sikerült elérni. Figyelembe véve az előzményeket, a hátrányos helyzetű térségek esetében elengedhetetlen olyan fejlesztési csomagok összeállítása, melyek a felmerülő problémákra térségi szinten, komplex beavatkozások révén kínálnak megoldásokat.

A fejlesztések tervezésekor különösen tekintettel kell lenni az elérhetőség javítására és arra a tényre, hogy mindkét említett járás határmenti térségnek számít, így speciális megközelítésre van szükség. A helyi gazdaság fejlesztésének is egyik alapvető feltétele, hogy a területek a jelenleginél sokkal gyorsabban elérhetőek legyen az országos úthálózatról. Ez a dél-békési területek esetében részben már megvalósult az M43-as gyorsforgalmi út megépítésével, azonban a két járás településeinek jelentős része továbbra is nehezen, csak alsóbbrendű utakon keresztül érhető el. A járási településeket összekötő utak minősége rossz, a kerékpárutak kiépítettsége – a jelentős kerékpáros forgalom ellenére – hiányos. A lakosság megtartása szempontjából is komoly hangsúlyt kell helyezni a munkanélküliségi helyzet javítására és a munkavállalók munkaerő piaci érvényesülésének elősegítésére, részben új vállalkozások létrehozása és a meglévők fejlesztése (egyben a munkahelyek megőrzése és újak teremtése), részben képzések és egyéb munkaerő-piaci beavatkozások segítségével.

A Mezőkovácsházi és Sarkadi járások településeit az országos szintnél súlyosabban érintik a társadalmi problémák. Az elvándorlás mellett jellemző a halmozottan hátrányos, szegény és munkanélküli emberek koncentrációja is a két járás településein, melynek kísérő jelenségeként megjelentek a társadalmi szegregáció különböző típusai, esetei, melyeket releváns intézkedések tervezése révén kezelni szükséges. A hátrányos helyzetű térségekben is támogatni kell a megújuló alternatív energia előállítását és helyi felhasználását. Fel kell mérni, hogy a tágabb térség adottságai milyen szinten érvényesülnek a járásokban (szoláris, geotermikus, földhő energia, stb.) és azok alkalmazása mely területeken lehet gazdasági és környezeti szempontból is fenntartható és ahol releváns, minél nagyobb mértékben támogatni kell az energetikai beruházásokat. A természeti értékek védelme, különösen a vízkészletek kiegyensúlyozott hasznosítása, a vízveszteség csökkentése ugyancsak kiemelt célkitűzés.

Hangsúlyt kell helyezni a települési környezet fejlesztésére, a természeti és kulturális adottságok megőrzésére. A településen elérhető szolgáltatások (egészségügy, oktatás, szociális szféra) fejlesztésének is a népesség megőrzését kell szolgálnia, figyelembe véve a helyi igényeket és adottságokat. A hátrányos helyzetű térségek fejlesztése abban az esetben lehet hatékony, ha azokat integrált módon, a különböző fejlesztéseket térben és időben összehangolt módon valósítjuk meg.

A területi kohézió biztosítása érdekében tehát fontos, hogy a tervezett fejlesztési programok előkészítése és megvalósítása során törekedjenek a megyén belül lebonyolítandó egyéb fejlesztési elképzelésekkel való illeszkedés biztosítására.

1.5. Elvek és horizontális célok

Belső, helyi erőforrások felhasználása

Noha Békés megye gazdasági-társadalmi mutatói elmaradnak az országos átlagtól, a térségben rendelkezésre álló erőforrások jobb felhasználásával jelentős javulás érhető el az általános teljesítményt illetően. A koncepcióban rögzített jövőkép, valamint az ehhez illeszkedő célok elérésének egyértelmű feltétele a helyi társadalmi-gazdasági erőforrásoknak a korábbinál intenzívebb aktivizálása, a természeti erőforrások fenntartható, bölcs és takarékos használata. Mindennek eredményeként, a térségre jellemző értékek kiaknázásával lehetővé válik a megye új fejlődési pályára állítása.

Kiegyensúlyozott térségi tervezés

A területfejlesztési koncepcióban, és az ehhez illeszkedő programokban bemutatott fejlesztéseknek hozzá kell járulniuk a társadalmi és térségi kohézió erősítéséhez, a szegénység és a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentéséhez, a közösségek összetartozó erejének előmozdításához, a diszkrimináció minden formája elleni küzdelemhez. A dokumentumokban rögzített célkitűzéseknek támogatniuk kell az intézmények és szolgáltatások kohéziót növelő szerepét. Oldani szükséges a város és vidék között meglévő esetleges konfliktusokat, a javasolt megoldásoknak a térségi versenyképesség javítása mellett a felzárkóztatást, a periférikus területek helyzetének jobbítását egyszerre kell szolgálnia. A rögzített célok teljesülését az egyes ágazati és területi szereplők eltérő módon és eltérő mértékben tudják támogatni. Éppen ezért fontos, hogy a tervezési munka során minden érintett a képességeinek, adottságainak megfelelő hozzájárulást tegye meg.

A veszélyeztetett társadalmi csoportok integrációjának elősegítése

Békés megyében a munkanélküliek aránya országos összehasonlításban továbbra is magas, melyhez a munkaképes korú népesség alacsony iskolai végzettsége és a diplomások országos átlagnál alacsonyabb aránya is hozzájárul. A leghátrányosabb helyzetű térségekben ráadásul a munkaerőpiacról való kihullás, a tartós munkanélküliség a megyei értékekhez viszonyítva is

kedvezőtlen egészségügyi és szociális paraméterekkel társul. Ez, valamint a helyi roma lakosság esetében megjelenő szegénységi és mélyszegénységi mutatók előtérbe helyezik az átfogó társadalmi integrációs szempontok érvényesítésének szükségességét.

Partnerség erősítése

A tervezési dokumentumok tartalma átfogó ágazati és helyi társadalmi egyeztetés keretében kerül véglegesítésre, melynek kereteit Partnerségi Terv rögzíti. A programozási munka során kiemelt szempont az egyes területi- és ágazati szereplők érdekeinek megismerése, ezek összehangolása és érvényesítése az elkészülő szakmai anyagokban. A partnerségi folyamat során hangsúlyos szerepet kap Békéscsaba MJV, mint kiemelt térszervező település, valamint a gazdasági centrum városok elképzeléseinek megismerése és beépítése a szakmai dokumentumokba. A területfejlesztési koncepció, és az ehhez kapcsolódó stratégiák és programok hatékony megvalósítása érdekében építeni szükséges a városok közötti - erőforrásokkal is megalapozott - hálózatos együttműködésre, a város és vonzáskörzete között meglévő kapcsolatok erősítésére. A gazdaság dinamizálásának is az alapja a vállalkozások, illetve a gazdaságot közvetlenül kiszolgáló intézményeinek valós partnerségen alapuló együttműködése. A partnerségek ösztönzése nem csupán megyén belül, hanem a határokon átnyúló viszonylatban is fontos, és kiterjesztendő nem csupán a program előkészítő munkálatokra, de a megvalósítás időszakára is.

1.6. A célrendszer koherenciájának bemutatása

1.6.1. A célrendszer belső koherenciája

Békés megye koncepciójának célrendszerét az 1. számú ábra foglalja össze. A vizuális megjelenítés egyértelműen rögzíti az egyes átfogó célok és stratégiai célkitűzések közötti kapcsolódást, valamint a horizontális elvek és –célok illeszkedését. A megyei szintű jövőkép egyszerre fogalmazza meg elvárásként a területi kohézió érvényesítésének szükségességét, valamint a versenyképesség biztosítását, hiszen meggyőződésünk szerint e két szempont egyidejű érvényesülése biztosíthatja a helyben élők életkörülményeinek minőségi javulását.

A jövőképben rögzített állapot elérését két átfogó cél támogatja. „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén” átfogó célkitűzés többek között a települési humán szolgáltatások minőségének fejlesztését, az ezekhez való hozzáférés javítását irányozza elő. A helyi identitás a térség népességmegtartó erejének egyik fontos eleme, ennek megfelelően az átfogó cél a kultúra és a helyi hagyományok erősítését is kiemelten támogatja. Az átfogó cél egyértelműen priorizál bizonyos térségkategóriákat, melyek a későbbi fejlesztések célterületei lehetnek. Az átfogó célkitűzés elérését „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”, továbbá a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai célok támogatják.

E célkitűzések kiemelten kezelik a természeti értékek védelmét, a környezeti fenntarthatóság elvének érvényesítését, a klímaváltozás káros hatásait csökkentő technológiai fejlesztések támogatását. A jelentős részben városi környezetben élő lakosság életkörülményeinek javítása érdekében fontos a települési szolgáltatások minőségi fejlesztése, ezek infrastrukturális hátterének biztosítása. A komplex programmal segített járások esetében a releváns stratégiai célkitűzés átfogó, térség-specifikus beavatkozásai járulnak hozzá a célok teljesüléséhez.

A jövőkép elérését támogató második átfogó cél „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével”. A cél leírása határozottan utal a koronavírus járvány negatív hatásainak csökkentésére, ami elsősorban a foglalkoztatás terén jelent a helyi szereplők számára feladatokat. A versenyképesség javítása csak akkor lehetséges, ha az együttműködő helyi cégek környezetbarát technológiai fejlesztéseik révén magasabb hozzáadott érték előállítására képesek, ami magasan kvalifikált munkaerő alkalmazását feltételezi.

Az átfogó célt három stratégiai célkitűzés támogatja: „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”; „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”; „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)”. A digitális ellátottság javítása, a cégek közötti hálózatos együttműködések fejlesztése, valamint a K+F+I intézményrendszer bővítése egyaránt a vállalati

versenyképesség javítását segíti. A környezeti infrastruktúra fejlesztésével, az ezekhez illeszkedő okos technológiák elterjedésével a gazdasági szereplők működési hatékonysága is javul hosszabb távon.

Végül, de nem utolsósorban a komplex programmal fejlesztendő járásokban végrehajtott fejlesztések a területi kohézió erősítése mellett az itt működő cégek túlélési esélyeit is nagyban javíthatják.

A célrendszerhez kapcsolódó prioritások közül a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai célhoz az „1. Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében”, a „2. Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések” valamint a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritások kapcsolódnak. Az „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése” stratégiai célhoz a „3. Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében” prioritás illeszkedik. Ez utóbbi, továbbá a „4. Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében” prioritás az „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai céllal, míg az 5. „KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása” prioritás a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai céllal mutat illeszkedést.

1.6.2. A célrendszer külső koherenciája

1. táblázat: A külső koherencia vizsgálatot összegző táblázat

A vizsgált dokumentum megnevezése	A dokumentum releváns céljai/kapcsolódási pontjai	Békés megye területfejlesztési koncepciójának releváns célkitűzései
Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció	Az OFTK átfogó céljai a következők: „Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés”; „Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom”; „Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme”; „Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet”. A dokumentum releváns specifikus céljai: „Versenyképes, innovatív hálózati gazdaság”, „Életképes vidék, egészséges élelmiszer termelés és ellátás”; „Gyógyító Magyarország...”; „Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I”; „Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata és környezetünk védelme”; „Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat”; „Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése”; „Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás”.	A megyei területfejlesztési koncepció 1-es átfogó célja illeszkedik az OFTK népesedési fordulatot előirányzó célkitűzéséhez, valamint a fenntartható térszerkezethez kapcsolódó célhoz. A 2-es átfogó cél az OFTK gazdaságfejlesztési átfogó céljához, továbbá a természeti erőforrások védelmét támogató célhoz illeszkedik. Az OFTK specifikus céljai tekintetében egyértelmű kapcsolódás mutatható ki az 1-es stratégiai céllal a versenyképes és innovatív hálózati gazdaság kialakítását, a kreatív tudástársadalom kiépítését támogató célkitűzések esetében. A környezetvédelem témaköre elsősorban a megyei 2-es stratégiai célhoz illeszkedik. A megyei koncepció 3-as és 4-es stratégiai célkitűzéseivel az OFTK többközpontú térszerkezetet támogató, a vidéki térségek fejlesztésére fókuszáló, valamint a térségi kohéziót erősítő céljai kapcsolódnak egyértelműen.
Országos Területrendezési Terv	Az OTrT rögzíti a kiváló termőadottságú területeket, melyek nagy területen érintik Békés megyét is. Hasonló módon a dokumentum térképi ábrázolással jelöli a Békés megye területén is megtalálható országos jelentőségű tájképvédelmi területeket, valamint tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területeket. Békés megyében világörökségi és világörökség várományos területek is találhatók. Az infrastruktúra fejlesztés kapcsán az OTrT kiemelten említi az M44 fejlesztését, valamint egyes megyén belüli alacsonyabb rendű utak megújítását.	Az OTrT-ben leírtak alapvetően illeszkednek a megyei koncepció 1-es átfogó céljához (közlekedés fejlesztése), valamint a stratégiai célok szintjén az 1-es célhoz (agrárium környezeti szempontból fenntartható fejlesztése) és a 2-es célhoz (természeti értékek védelme).

<p>Program a Versenyképesebb Magyarorszáért</p>	<p>A Program kiemelt tématerületei az adózás, a foglalkoztatás, a közszféra, az egészségügy, az oktatás valamint a vállalati környezet.</p>	<p>A releváns tématerületek közül a közszféra, az egészségügy és az oktatás a megyei területfejlesztési koncepció 1-es átfogó céljához kapcsolódik, mely a települési humán szolgáltatások fejlesztését rögzíti. A 2-es átfogó cél elsősorban a foglalkoztatás javítás, valamint a vállalkozói környezet fejlesztése kapcsán tekinthető relevánsnak, ugyanakkor ez a cél a szakképzés fejlesztése és a felsőoktatási portfólió bővítése esetében is rögzít szempontokat.</p>
<p>Nemzeti Reformprogram (2020)</p>	<p>AZ NRP több tématerületet nevesít, melyek relevánsnak tekinthetők. Ezek: Növekedésösztönző politikák, üzleti környezet szabályozás, foglalkoztatás, családpolitika, szegénység, oktatás, egészségügy, fenntartható gazdaság.</p>	<p>A megyei koncepció 1-es átfogó célja kiemelten fókuszál az oktatás, az egészségügy, a családpolitika kérdéskörére, míg a 2-es átfogó cél elsősorban a foglalkoztatás, és a fenntartható gazdaság témaköreit érinti.</p>
<p>A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének Stratégiája 2019-2030</p>	<p>A Stratégia releváns átfogó céljai : „1. A komoly növekedésre képes vállalati kör értékkeremtő képességének megerősítése”; 2. A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása”. Másodlagos célok: „A KKV-k termelékenységének növelése”; „A hazai tulajdonú KKV-k által előállított hozzáadott érték növelése”; „A KKV-k exportképességének növelése”.</p>	<p>A Stratégia átfogó céljai elsősorban a megyei területfejlesztési koncepció 2-es stratégiai céljával vannak összhangban, mivel ez fókuszál az üzleti infrastruktúra fejlesztésére, helyi vállalkozások működési hatékonyságának javítására. A Stratégia másodlagos céljaival való illeszkedés kapcsán a megyei stratégiai célok közül az 1-es cél emelendő ki, amely erősíteni kívánja a kis- és középvállalkozások közötti együttműködéseket, technológiai fejlesztések támogatásával pedig növelni kívánja a helyi cégek által előállított hozzáadott értéket.</p>
<p>Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030</p>	<p>Az NTS stratégiai pilléreként nevesít, melyek közül „A Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program: desztinációs logikán alapuló termék- és attrakciófejlesztés, alpinfrastruktúra-fejlesztés”; a „Stratégiai márkakommunikáció, célzott marketingkommunikációs kampányaktivitás és értékesítés”; és a „Elhivatott szakemberek, visszahívó vendégszeretet” pillérek tekinthetők relevánsnak.</p>	<p>A Stratégia pillérei elsősorban a megyei területfejlesztési koncepció 2-es stratégiai céljával vannak összhangban, mivel ez fókuszál a helyi vállalkozások versenyképességének javítására. A stratégiai célok közül az 1-es célkitűzés illeszkedik, amennyiben ez irányozza elő a megyei turisztikai ágazat nemzetközi vonzerejének javítását, az ismertség növelését, a szektorra jellemző területi koncentráció oldását.</p>
<p>Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia</p>	<p>A Keretstratégia releváns átfogó célkitűzései: „1. Cél a népességében stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek</p>	<p>A megyei területfejlesztési koncepció 1-es átfogó célja az egészségügyi szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés biztosítása, így ez egyértelműen illeszkedik a Keretstratégia</p>

	alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom”; „2. Cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése”	1-es céljához. A környezeti fenntarthatóság kérdése markánsan megjelenik a megyei 1-es és 2-es átfogó célokban, így mindkettő kapcsolódik a Keretstratégia 2-es célkitűzéséhez.
Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (2018-2030)	A Stratégia átfogó céljai: „1. Fennmaradás és tartamos fejlődés egy változó világban”; és a kapcsolódó specifikus célok: „Dekarbonizáció”; „Az éghajlati sérülékenység területi vizsgálatának térinformatikai megalapozása”; „Alkalmazkodás és felkészülés”; „Éghajlati partnerség biztosítása”; .	A megyei területfejlesztési koncepció 1-es és 2-es átfogó célkitűzése egyaránt kapcsolódik a Stratégia 1-es átfogó céljához, hiszen mindkettő esetében hangsúlyosan jelenik meg szempontként a klímaváltozás negatív hatásainak csökkentése. A megyei koncepció stratégiai céljai közül az 1-es, gazdaságfejlesztési cél és a 2-es, környezeti infrastruktúra fejlesztésre fókuszáló célkitűzés mutat közvetlen kapcsolódást a dekarbonizációs céllal. Utóbbi továbbá illeszkedést mutat az „Alkalmazkodás és felkészülés” célkitűzéssel is.
Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)	A Tájstratégia a következő átfogó célt nevesíti: „Táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat”. Emellett a dokumentum rögzít stratégiai célokat is, a következők szerint: „I. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása”; „II. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás”; „III. A tájidentitás növelése”.	A megyei koncepció 1-es átfogó célkitűzése, valamint 2-es stratégiai célja kiemelten kezeli a környezetbarát technológiák elterjedésének támogatását, a természeti értékek védelmét.
Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia II.	Relevánsnak tekintendők a Stratégia következő átfogó célkitűzései: „A szegénységben és társadalmi kirekesztettségben élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre”; „A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása”; „A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése”. Mindezek mellett a következő stratégiai célok tekinthetők relevánsnak: „A munkaerő-piaci integrációt támogató munkaügyi és szociális ellátások, szolgáltatások elérhetőségének, minőségének, hatékonyságának fejlesztése”; „A települési és térségi szegregáció csökkentése”	A megyei területfejlesztési koncepció 1-es átfogó célkitűzése mutat illeszkedést a Stratégia átfogó céljaival, hiszen ez a cél kezeli elsődlegesen a megye térszerkezeti sajátosságaiból fakadó kockázatokat, ezekhez kapcsolódva pedig a leszakadó térségek felzárkóztatását. Ugyancsak az 1-es megyei átfogó cél fókuszál a települési szolgáltatások minőségének fejlesztésére. A megyei stratégiai célok közül a 3-as és 4-es stratégiai cél tekinthető relevánsnak, amennyiben ezek koncentrálnak az oktatási, munkába állást segítő, egészségügyi és szociális szolgáltatások infrastrukturális háttérének javítására, a kapcsolódó ESZA típusú fejlesztések megvalósítására valamint a KHL-s térségek komplex fejlesztésére.

<p>Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030</p>	<p>A Stratégia által nevesített társadalmi célok közül releváns a „Környezetre gyakorolt hatások javulása”; a „Gazdasági növekedés elősegítése”; a „Foglalkoztatás javulása”; a „Lakosság jólétének javulása”; a „Területi egyenlőtlenségek mérséklése”; továbbá a „Nemzetközi kapcsolatok erősítése” célkitűzés.</p>	<p>Békés megye területfejlesztési koncepciójának 1-es átfogó célkitűzése a lakosság életminőségének javulását, a területi felzárkóztatást kezeli hangsúlyosan, míg a 2-es átfogó cél a foglalkoztatás javulására, a gazdasági növekedésre, a nemzetközi kapcsolatok erősítésére fókuszál.</p>
<p>Dél-Alföldi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiája (kidolgozás alatt)</p>	<p>A stratégia négy stratégiai célt nevesít, valamint rögzíti az ezekhez kapcsolódó beavatkozásokat. A stratégiai célok a következők: „Versenyképesség növelése”; „Határokon átívelő társadalmi kohézió erősítése”; „A régió klímabarát, erőforrás-hatékony környezeti fejlesztése”; „Egészség és jól-lét program”</p>	<p>A Dél-Alföldi Gazdaságfejlesztési Zóna stratégiája négy stratégiai szintű célkitűzést nevesít. Ezek közül a „Versenyképesség növelése” cél illeszkedik a megyei koncepcióban nevesített „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai célkitűzéshez, míg a „Határokon átívelő társadalmi kohézió erősítése” cél Békés megye „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”, és „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai céljaihoz kapcsolódik. A gazdaságfejlesztési zóna „A régió klímabarát, erőforrás-hatékony környezeti fejlesztése” célja a megyei koncepcióban bemutatott „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése” stratégiai célhoz kapcsolódik, míg a „Egészség és jól-lét program” cél elsősorban a megyei „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai céllal mutat illeszkedést.</p>
<p>Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Koncepció (véleményezés alatt)</p>	<p>A koncepció átfogó céljai: „Bővülő gazdaság – Kapcsolódás a makrogazdasági fejlődési tengelyekre”, „Éltető és élhető környezet – Társadalom-kultúrtájuk dinamikus egyensúlya”, „Emelkedő közjő – Gyarapodó, együttműködő társadalom”.</p>	<p>Békés megye koncepciójának első átfogó célja a helyi lakosság életminőségének javítását irányozza elő, ami az emelkedő közjót célul tűző jász-nagykun-megyei célkitűzéssel áll összhangban. Békés megye koncepciójának gazdasági átfogó célja a megyei szereplők külső kapcsolatainak erősítésére helyezi többek között a hangsúlyt, ami összhangban áll Jász-Nagykun Szolnok megye releváns átfogó céljával („Bővülő gazdaság – Kapcsolódás a makrogazdasági fejlődési tengelyekre”).</p>

<p>Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Konceptiója (véleményezés alatt)</p>	<p>A megyei koncepció által rögzített átfogó célok: „Hajdú-Bihar megye hagyományos és dinamikusan fejlődő új ágazataira, meglévő magas szintű tudásbázisára alapozott, valamint széleskörű nemzetközi kapcsolatrendszerre építő gazdaságfejlesztés, mellyel makroregionális innovációs és a tudásközponttá válik, hozzájárulva a megye fenntartható növekedéshez”; „Hatékony és fenntartható szolgáltatások és közigazgatási funkciók erősítése a megye társadalmának életminőségének, képzettségi szintjének, összetartozásának erősítése érdekében”; „A megye adottságaira építve a társadalom és a környezet harmonikus együttélésének megteremtése és megőrzése 2030-ig a globális klímaváltozás kihívásai ellenére is, a környezeti elemekkel való hatékony gazdálkodással”.</p>	<p>Békés Megye Területfejlesztési Konceptiójának 1-es számú átfogó célja illeszkedik Hajdú-Bihar 2-es átfogó célkitűzéséhez, amennyiben előbbi a településeken elérhető szolgáltatások minőségének fejlesztését prioritizálja többek között. Békés Megye 2-es átfogó célkitűzése egyértelműen kapcsolódik Hajdú-Bihar 1-es és 3-as átfogó céljához, hiszen ez a cél a gazdaság dinamizálása mellett kiemelten kezeli a környezeti infrastruktúra fejlesztését és a környezetbarát technológiák széles körű használatának támogatását.</p>
<p>Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiója (véleményezés alatt)</p>	<p>A megyei koncepció átfogó céljai: „Központi szerepkör – A megye a Kárpát-medence egyik dél-keleti versenyképességi központjává válik tudásalapú gazdaságával és logisztikai kapcsolataival”, „Versenyképes társadalom – Egészséges, versenyképes, tudásalapú, a digitalizációban felkészült társadalom”, „Infrastruktúra – Magas életminőséget biztosító és a helyben boldogulást elősegítő térségi és települési műszaki és szociális infrastruktúra”.</p>	<p>A Csongrád Megye Területfejlesztési Konceptiójában rögzített célokkal kapcsolódást mutat a megyei koncepció két átfogó célkitűzése, melyek egyrészt a gazdaság dinamizálására, a vállalkozások versenyképességének javítására fókuszálnak, másrészt a települési környezet fejlesztése, az itt elérhető szolgáltatások minőségének javítása mellett a klímaváltozásból adódó negatív hatások csökkentését is kiemelten kezelik, hangsúlyt helyezve részben az infrastrukturális fejlesztésekre is.</p>
<p>Bács-Kiskun Megye Területfejlesztési Program – Stratégiai Programrész (véleményezés alatt)</p>	<p>A célrendszer három átfogó célt („Élhető város-élő vidék”; „Intelligens gazdaság”; „Belülről vezérelt ember és közösség”) nevesít, valamint rögzít hét stratégiai célt („A Duna-Tisza Síkvidék területileg kiegyensúlyozott, klímaváltozást is figyelembe vevő fejlesztése”; „Kecskeméti fejlesztési körzet gazdasági sokszínűségét támogató fejlesztések”; „Várostérségi infrastrukturális és szolgáltatási kapcsolatok fejlesztése”; „Dunamenti Fejlesztési Körzet logisztikai és turisztikai potenciálját szolgáló integrált fejlesztések”; „A Közép-Duna Menti régió infrastruktúra és gazdaságfejlesztési programja”; „A Határmenti Fejlesztési Körzet határon átnyúló</p>	<p>Bács-Kiskun Megye Területfejlesztési Programjában leírt átfogó célokkal az életminőség javítására fókuszáló, illetve a gazdaság dinamizálását célul tűző átfogó cél is kapcsolódást mutat. Békés megye stratégiai céljai közül A gazdaságfejlesztésre fókuszáló cél Bács-Kiskun „Kecskeméti fejlesztési körzet gazdasági sokszínűségét támogató fejlesztések” céljához, a szolgáltatások minőségének javítását előirányzó célkitűzés pedig a „Várostérségi infrastrukturális és szolgáltatási kapcsolatok fejlesztése” célhoz illeszkedik.</p>

	együttműködésre alapuló fejlesztése”; „A komplex programmal fejlesztendő járások társadalmi gazdasági felzárkóztatása”)	
Magyarország Partnerségi Megállapodása (2021-2027) (előkészítés alatt)	A PM főbb célkitűzései: „1. Gyarapodó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes népesség”; „2. Csúcstechnológiájú, innovatív, magas hozzáadott értéket előállító Magyarország, a magyar termelési kultúra XXI. századi újjászületése”; „3. Energiafüggetlen Magyarország, tiszta és biztonságos környezet”; „4. Gyors és kényelmes közlekedés, elérhetőség javítása az országban és a Kárpát-medencében”; „5. Vonzó vidéki életmód”; „6. Kárpát-medencei régió nemzetközi versenyképességének növelése”.	Békés Megye Területfejlesztési Konceptiójának 1-es számú átfogó célja kapcsolódik a PM 1-es, 3-as és 5-ös célkitűzéséhez, hiszen a helyi közösségek erősítését, általában a helyi lakosság életminőségének javítását tűzi ki célul. A megyei koncepció 2-es átfogó célja kapcsolódik a PM 2-es, 3-as, 4-es valamint 6-os céljaihoz, hiszen ez az átfogó cél is a helyi vállalkozások versenyképessé válását, a közlekedési infrastruktúra minőségi javítását kívánja támogatni.
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program elsődlegesen az Unió által meghatározott „A polgárokhoz közelebb álló Európa (PO5)” szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik. A PO5 a kohéziós források lehető legrugalmasabb felhasználását teszi lehetővé, amelynek keretében valamennyi ERFA tématerület integráltan támogatható (1-4. EU szakpolitikai célok), és amelyet ESZA+ forrás egészíthet ki.	Békés megye koncepciójának mindkét átfogó célja illeszkedik a TOP Plusz szakpolitikai célkitűzéseire, amennyiben ezek a települési fejlesztések mellett kiemelten kezelik az elmaradott térségek felzárkóztatását, a helyi gazdaság dinamizálását is. A megyei stratégiai célkitűzések közül kiemelten a „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” valamint a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” célok mutatnak illeszkedést.
Digitális Megújulás Operatív Program (DIMOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program az Unió által meghatározott „Intelligens Európa (PO1)” szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik.	A koncepció „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén” átfogó célja, és az erre épülő „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” stratégiai célkitűzés a DIMOP Plusz-hoz kapcsolódva az „okos város” és „okos falu” koncepciókhoz illeszkedve a közszolgáltatások hatékony és a lehető legmagasabb szintű elektronizált és automatizált működését irányozzák elő.
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program a negyedik szakpolitikai célkitűzést (PO4 – szociálisabb Európa) támogatja, ám kiegészítő	A térségek fejlettségbeli különbségeinek csökkentésére fókuszáló ágazati operatív program céljaihoz egyértelműen kapcsolódnak a megyei koncepcióban rögzített átfogó célok,

	jelleggel hozzájárul az ötödik célkitűzéshez (PO5 – a polgáraihoz közelebb álló Európa) is.	melyek a gazdasági felzárkóztatás, a versenyképesség javítás mellett a térségi kohézió erősítésére koncentrálnak. A stratégiai célok közül egyértelmű illeszkedést mutat „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése”, illetve a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai cél, melyek a megyei szintű perifériák felzárkóztatása mellett a város-vidék kapcsolat erősítésére helyezik a hangsúlyt.
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz) (kidolgozás alatt)	A MAHOP Plusz a többi operatív programtól eltérő uniós szabályozás és finanszírozás alá tartozik azáltal, hogy a programot teljes egészében az Európai Tengerügyi, Halászati és Akvakultúra Alap (ETHAA) finanszírozza. A kohéziós politikában alkalmazott szakpolitikai célok közül az Európai Unió második szakpolitikai céljához (PO2) kapcsolódik: „Zöldebb, karbonszegény Európa a tiszta és méltányos energetikai átállás, a zöld és kék beruházás, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázat megelőzés és -kezelés előmozdításával”.	A MAHOP Plusz céljai összhangban állnak a „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” megyei átfogó céllal, mely kiemelten kezeli az agráriumhoz kapcsolódó, környezeti szempontból fenntartható fejlesztéseket. A „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai cél ennek megfelelően a megyében hagyományosan meglévő kutatás-fejlesztési kapacitások – pl. akvakultúra – fejlesztését irányozza elő.
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program az Unió által meghatározott „Zöldebb, karbonszegény Európa” (PO2) és kiemelten a „Jobban összekapcsolt Európa – mobilitás és regionális IKT-összekapcsoltság” (PO3) szakpolitikai célkitűzésekhez kapcsolódik.	Az IKOP Plusz céljaihoz mindkét megyei átfogó cél kapcsolódik, hiszen ezek a megyén belül meglévő térségi kapcsolatok, a közlekedési infrastruktúra és az IKT-hoz kapcsolódó technológiai háttér további fejlesztését támogatják. A stratégiai célkitűzések közül a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”, valamint a „Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)” stratégiai célok mellett az infokommunikációs fejlesztéseket is támogató „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” cél mutat illeszkedést az operatív programmal.
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz) (kidolgozás alatt)	Az operatív program az alábbi, az Európai Unió által meghatározott szakpolitikai célkitűzéshez kapcsolódik: „PO1 Versenyképesebb és intelligensebb Európa”; „PO4	A megyei koncepcióban részletezett „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” átfogó célkitűzés a helyi gazdaság dinamizálására, a

	Szociálisabb és Befogadóbb Európa”; „PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa”.	vállalkozások versenyképességének javítására, a felsőoktatási potenciál bővítésére és a foglalkoztatás javítására helyezi a hangsúlyt. A stratégiai célok szintjén kapcsolódást a GINOP Plussszal a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai cél mutat.
Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz) (kidolgozás alatt)	A KEHOP Plusz teljes egészében az Európai Unió második szakpolitikai céljához (PO2) kapcsolódik: „Zöldebb, karbonszegény Európa a tiszta és méltányos energetikai átállás, a zöld és kék beruházás, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázat megelőzés és -kezelés előmozdításával”. A KEHOP Plusznak nem része a tiszta üzemű városi és elővárosi közlekedés, ez a téma a Mobilitás Operatív Programban kap helyet.	A megyei koncepció „Békés megye népességmegtartó és népességvonzó képességének növelése a társadalmi adottságok, valamint a települési és környezeti feltételek javítása révén” átfogó célja települési szinten a klímaváltozás hatásainak mérséklését, környezetbarát beruházásokat támogatja, míg a „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” átfogó cél a megújuló energia nagyobb arányú kiaknázását támogatja. A stratégiai célok közül ki kell emelni a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés”, a „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése”, valamint a „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” célokat, melyek egyaránt kapcsolódnak az operatív programhoz.
Békés Megye Klímastratégiája	A dokumentum által nevesített átfogó célok a következők: „A megye sérülékenységének csökkentése 2030-ig, klímakitettségeinek mérséklése adaptációs intézkedések által”; „A megye klímaadaptációs felkészülésének növelése rendszeres kampányok, szemléletformálási intézkedések lefolytatásával, 2025-ig éves rendszerességgel”.	A megyei koncepció átfogó céljai közül az „A foglalkoztatás javítása Békés megyében, a gazdaság dinamizálásához szükséges komplex feltételrendszer megteremtésével” átfogó cél a megújuló energia nagyobb arányú kiaknázását támogatja, így mindkét klímastratégiai célkitűzéshez kapcsolódik.
4. Nemzeti Környezetvédelmi Program (2015-2020) (kidolgozás alatt)	A Program átfogó célja, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához. A program három stratégiai célt nevesít: „Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása”; „Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható	A megyei koncepció átfogó céljai összhangban állnak a Program átfogó céljával, hiszen ezek is a környezeti és társadalmi fenntarthatóság szempontjainak érvényesítését irányozzák elő. a megyei stratégiai célok közül a „Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés” stratégiai cél a Program

	<p>használata”; „Az erőforrás-takarékosság és a hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése”</p>	<p>harmadik stratégiai céljához illeszkedik, a „A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése” cél a Program első és második stratégiai céljához, míg a „A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése” cél a Program első stratégiai céljához kapcsolódik.</p>
<p>Kvassay Jenő Terv – Nemzeti Vízstratégia</p>	<p>A Terv három hosszú távú átfogó célt nevesít, ezek: „2030-ig elérjük, hogy az országban mindenhol egyforma eséllyel álljon elégséges és egészséges víz minden ember és gazdaság rendelkezésére, a természettel való harmónia fenntartása mellett”; „2030-ra a hazai hasznosítható vízkészletek mennyiségének és minőségének a javítása a jó állapot eléréséig megtörténik, majd annak fenntartási feltételei a változó körülmények között adottak lesznek”; „A vizek okozta károkozás megelőzésének, kezelésének területén az emberi élet védelme és a nemzeti vagyon indokolt mértékű megóvása a kitűzött cél. A vízgazdálkodási rendszerek és a területhasználatok összehangolt átalakítása terén pedig az, hogy a víz káros bősége haszonná fordítható legyen (vízviszatarítás)”.</p>	<p>A megyei koncepció 1. átfogó célja kiemelten kezeli a természeti értékek védelmét, míg a 2. átfogó cél kifejezetten a mezőgazdasági tevékenység környezet befolyásoló hatásainak csökkentését rögzíti (pl. vízbázis védelme, az aszálykárok mértékének csökkentése).</p>
<p>Országos Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv</p>	<p>A dokumentum céljai: aszályok és árvizek hatásainak csökkentése, a vízminőség javítása, a felszín alatti vizek minőségének javítása, a vizes élőhelyek romlásának megakadályozása, fenntartható és takarékos vízhasználat elősegítése.</p>	<p>A megyei koncepció 1. átfogó célja kiemelten kezeli a természeti értékek védelmét, míg a 2. átfogó cél kifejezetten a mezőgazdasági tevékenység környezet befolyásoló hatásainak csökkentését rögzíti (pl. vízbázis védelme, az aszálykárok mértékének csökkentése).</p>

1.6.3. Térhasználati elvek

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió kiemeli, hogy a térségi fejlesztésekben, a terület- és vidékfejlesztési beavatkozásokban, valamint a szakágazati fejlesztéspolitikákban mind a tervezésben, mind a végrehajtás során tekintettel kell lenni a természeti erőforrásokat védő térszerkezetre és a fenntarthatóságot biztosító területhasználatra.

Amint azt Békés megye területrendezése terve (TrT) és jelen dokumentum helyzetelemző fejezete is kiemeli, a megye területhasználatában a mezőgazdasági művelés a meghatározó: a megye területének jelentős része (közel 85%-a) mezőgazdasági térségnek minősül. Ennek megfelelően az országos koncepcióban rögzített, vonatkozó elvek figyelembe vétele kiemelt fontosságú. A természeti erőforrások védelme szempontjából megyénk esetében különösen az alábbi szempontokat szükséges szem előtt tartani.

- Tájfenntartó mezőgazdaság, mezőgazdasági termőterületek

A megyei mezőgazdasági területek nagy része jó mezőgazdasági adottságú, vagy kiváló termőhelyi adottságú földterület. A kedvező adottságok megőrzése érdekében törekedni szükséges az intenzív gazdálkodás és a környezeti meghatározottságú, extenzív termelés ideális egyensúlyára.

- Erdőgazdálkodás

Az erdőgazdálkodás szempontjából a megye nem számít kiemelt területnek, a meglévő erdősült területek megóvása azonban fontos feladat, a biodiverzitás megőrzése és a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklése szempontjából is.

- Értékes természeti erőforrások

Békés megye területe ásványi anyagok szempontjából egyáltalán nem kiemelkedő térség, azonban a szoláris és geotermikus energia hasznosíthatósága szempontjából az OFTK a legjobban javasolt térségek között emeli ki.

- Vízgazdálkodás

A megye felszíni vizekben nem tartozik az ország leggazdagabb térségei közé, alapvetően északi területén találhatóak vízfolyások (Körösök vidéke). Vízgazdálkodási szempontból e területeken leginkább az árvízvédelmi és belvízvédelmi feladatok, míg a megye más részein ugyancsak a belvíz, valamint az aszály által generált problémák jelentenek megoldandó, kezelendő feladatokat. A vízgazdálkodásnak kiemelt jelentősége van az ivóvízellátás szempontjából, a felszín alatti vizek védelme vonatkozásában Békés megye esetében a mezőgazdasági használatból adódó szennyeződések elkerülése is fontos elemként jelenik meg.

- Kulturális örökség és turisztikai értékek

A megyében található kulturális örökség megőrzése és megújítása, valamint a turisztikai lehetőségek kihasználása gazdasági szempontból is nagy jelentőséggel bír. Bár Békés megyében nincsenek az OFTK szerinti kiemelt üdülőkörzetek, a kulturális, épített örökség, valamint a természeti környezetre, termálvíz adottságokra és a helyi hagyományokra épülő turizmus jelentős mennyiségű látogatót vonz a térségbe.

Fentiek szem előtt tartása mellett az alábbi, OFTK-ban is rögzített térhasználati és területhasználati figyelembe vétele bír kiemelt jelentőséggel:

- A tisztább, természetesebb környezet, egészségesebb társadalom érdekében a barnamezős fejlesztéseket előnyben kell részesíteni a zöldmezős beruházásokkal szemben, az ipari beruházások esetében a meglévő ipari parkok területét kell elsősorban igénybe venni.
- A természeti, környezeti és kulturális szempontból érzékeny tájak, területek védelme érdekében a fejlesztések nem növelhetik e területek terhelését, a lakó-, illetve üdülónépességét, a területen áthaladó tranzit forgalom mennyiségét.
- A tervezett fejlesztések a természet- és környezetvédelmi szempontok figyelembevételével kell, hogy megvalósuljanak;
- Olyan területeken kerüljenek a fejlesztések megvalósításra, melyek elhelyezkedése egyaránt szolgálja a társadalom érdekeit és a környezet védelmét;
- Olyan területek kerüljenek bevonásra, és olyan fejlesztéseket állítsanak egymás mellé, amelyek között a körforgásos gazdaság előnyei minél jobb arányban megvalósulhatnak (például a minél kevesebb hulladékképződés érdekében: ami az egyik technológia számára hulladék, az a másik számára nyersanyag lehet)
- A lakosság környezettudatosabb magatartásának kialakítása érdekében erősíteni kell a társadalom és a helyi környezet kapcsolatát a környezeti értékek, alternatív és megújuló energiaforrások ismeretének bővítésével, a tudatosabb, fenntartható gazdálkodási módszerek alkalmazásának támogatásával.
- A közlekedésfejlesztés, a személy és áruszállítás biztosítása során figyelembe kell venni azokat a tényezőket, melyek a tisztább környezet és biztonságosabb közlekedés kialakítását eredményezik, elősegítik a környezet minél alacsonyabb szintű terhelését, az utazási idő csökkentését.
- A környezettudatos, helyi identitású, esélyegyenlőséget biztosító társadalom érdekében szükség van az értékek, közérdekű létesítmények, rendezvények elérhetőségének egyenlő esélyű biztosítására.
- A környezeti és kulturális értékmegőrzés részeként ügyelni kell az egységes ökológiai rendszerek, valamint a kulturális, nemzetiségi csoportok egységének megőrzésére.
- A fejlesztések megtervezése és megvalósítása során a honvédelem szempontjait is figyelembe kell venni. Ennek részeként szem előtt kell tartani, hogy a megye területén kiemelt fontosságú honvédelmi területtel Békéscsaba, illetve honvédelmi területtel Békéscsaba, Nagyszénás és Orosháza települések érintettek, emellett a megye három járásának (Sarkadi, Gyulai és Mezőkovácsházi járások) keleti, illetve déli határa egyben országhatárnak is minősül.

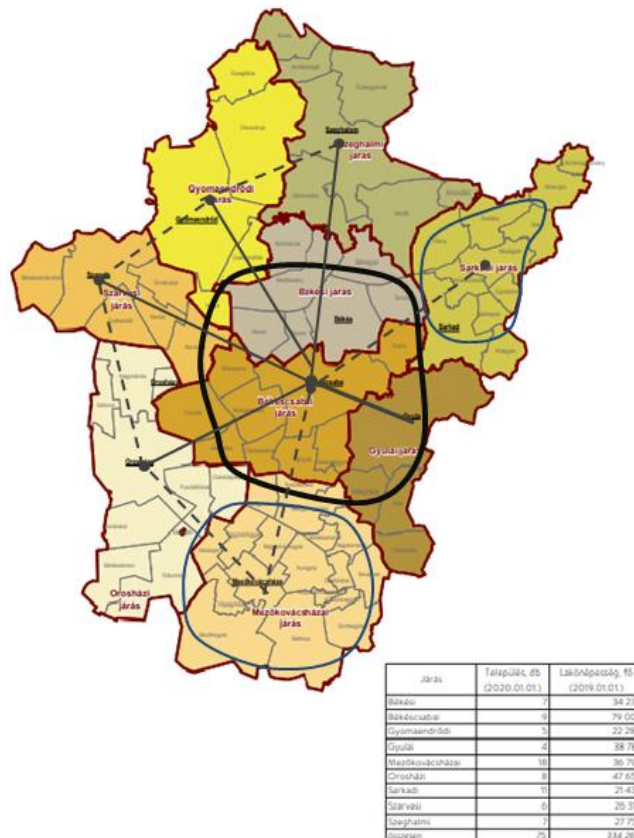
1.6.4. Békés megye stratégiai térstruktúrája

Az alfejezet célja, hogy összesítse és térképen ábrázolja a célrendszer üzeneteit. Ennek érdekében az alábbi ábrán látható térképen megjelenítettük a megye esetében releváns azon térszerkezeti egységeket, melyeknek a fejlesztési koncepció szempontjából relevanciájuk van.

- Békéscsaba Megyei Jogú Város, megyeközpont

Békéscsaba a megye gazdasági, kulturális, közigazgatási és szolgáltatási központja, a megye egészére kiterjedő vonzáskörzettel és egyes esetekben az ország határain is túlnyúló kapcsolati rendszerekkel. A megyeszékhely fejlesztésének igazodnia kell az ország hasonló súlyú térségi központjaihoz, annak ellenére, hogy Békéscsaba népesség tekintetében a kisebb megyeközpont települések közé tartozik. A város a fejlesztés irányvonalát integrált településfejlesztési stratégiában rögzítette, melynek megvalósítása biztosítja a funkcionálisan komplementer, komplex fejlesztések megvalósítását. A megyeszékhely folyamatos fejlődése az egész megye számára kiemelten fontos, mind gazdasági (pl. befektetések ösztönzése), mind társadalmi (népességvonzó képesség) vonatkozásában. Mindamellett erősíteni kell a megye központi városa és a többi település közötti feladatmegosztás, oldva a jelenleg meglévő koncentráció szintjét.

3. ábra: Békés megye stratégiai térstruktúrája

Forrás: Saját szerkesztés

- Járási központok

Békés megye kilenc járása részben eltérő adottságokkal rendelkezik, ugyanakkor központi településeik többnyire hasonló funkciókat és szerepköröket hordoznak. A járási központok vonzáskörzete többnyire saját járásuk területére terjed ki, egyes funkciók azonban bizonyos járásokban hiányosak lehetnek, így azok vagy másik járás területén, vagy a megyeszékhelyen, vagy (pl. magasabb szintű, speciális egészségügyi szolgáltatások) más megyék centrum

településein érhetőek csak el. Ahogyan a megyeközpont és vonzáskörzete, úgy a járási székhelyek és vonzáskörzetük közötti feladatmegosztást is elő kell segíteni, ugyanakkor az itt megjelenő funkciók esetében a minőség és színvonal emelése az elvárt célkitűzés. Egyes járási központok jelentősebb csomópontként működnek, többnyire egyes megerősödött funkciójuk révén (pl. Gyula, Orosháza, Szarvas), melyek vonzáskörzete túlmutat saját járásuk területén (ritkább esetben a megye területén is). A járási központok és térségük fejlesztését – a megyeszékhely településhez hasonlóan – integrált stratégia mentén javasolt megvalósítani.

- Funkcionális városegyüttesek

A legjelentősebb, tényleges funkcionális munkamegosztást mutató települési együttest Békéscsaba, Gyula városok alkotják. A koncepcióban rögzített fejlesztések megvalósítása során figyelembe kell venni a már meglévő és jól működő települési szerepköröket, feladatokat, annak érdekében, hogy az új fejlesztések ne gyengíthessék a már meglévő és megfelelően működő funkciókat.

- Komplex programmal fejlesztendő járások

A Sarkadi és Mezőkovácsházi járások a megyén belül is jelentős hátrányokkal rendelkeznek, így fejlesztésük kiemelt fontosságú a leszakadásuk megakadályozása érdekében. E területek fejlesztése összehangolt, mint térségi, mind tematikus értelemben komplex programok mentén érvényesülhet csak. Ennek érdekében fontos feladat e térségek helyzetének pontos feltérképezése és önálló fejlesztési programjaik kidolgozása, a meglévők felülvizsgálata.

A területi kohézió biztosítása érdekében kiemelt jelentősége van annak, hogy a tervezett fejlesztési programok előkészítése és megvalósítása során törekedjenek a megyén belül lebonyolítandó egyéb fejlesztési elképzelésekkel való illeszkedés biztosítására.

2. Eszköz és intézményrendszer

2.1. A javasolt prioritások bemutatása

Prioritás 1: Üzleti környezet fejlesztése, a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében

A prioritás keretében a megyében működő kis- és középvállalkozások versenyképességét javító környezetbarát technológiai fejlesztések (gépek, berendezések beszerzése, szolgáltatás beszerzés és know-how vásárlása stb.), beruházások (építés, felújítás) támogathatók, emellett kiemelt terület a helyi üzleti környezet infrastrukturális elemeinek (ipari parkok, inkubátorházak, barnamezős területek, logisztikai- és innovációs központok stb.) és a cégek számára elérhető szolgáltatások (inkubációs szolgáltatások, K+F+I szolgáltatások, digitális szolgáltatások, üzleti tanácsadás stb.) minőségi fejlesztése. A befektetés ösztönzés, ehhez kapcsolódva pedig a nemzetközi kapcsolatok erősítése mind a vállalkozások, mind pedig az intézményrendszer oldaláról különösen lényeges tényező.

Az üzleti környezet fontos eleme az innovációt támogató intézményi háttér, aminek megerősítése, bővítése – összhangban az országos stratégiákkal – szintén jelen prioritás kulcseleme. A prioritás keretében elősegítendő a jelentős foglalkoztatási potenciállal rendelkező nagyobb beruházások Békés megyébe vonzása. Ugyancsak hangsúlyos elem a munkavállalók piacképes szakmai tudással való felruházása, átfogó célcsoport specifikus (pl. fiatalok) képzési programok, illetve helyi foglalkoztatási együttműködések keretében (paktumok).

Jelen prioritás kiemelten kezeli a nagyobb hozzáadott értéket képviselő agrártermékek piacra jutási lehetőségeinek javítását, valamint a mezőgazdasági ágazatban működő cégek környezetbarát technológiai fejlesztéseit, különös tekintettel a nagyobb hozzáadott értéket képviselő termékek előállítását célzó beruházásokra.

Kapcsolódó beavatkozási területek:

- 1.1. Gépek, berendezések és eszközök beszerzése kkv-k részére
- 1.2. A vállalkozások közötti együttműködések erősítése
- 1.3. Ipari parkok, inkubátorházak mennyiségi és minőségi fejlesztése
- 1.4. K+F és innovációs szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása
- 1.5. Kis- és középvállalkozások digitális hozzáférhetőségének javítása
- 1.6. Képzési, foglalkoztatási programok lebonyolítása
- 1.7. Befektetés ösztönzés, termékek piacra jutásának elősegítése
- 1.8. A mezőgazdasági cégek technológiai fejlesztéseinek támogatása

Területi fókusz:

Békéscsaba, Békés és Gyula a megye gazdasági centrumterülete. Emellett fontos termelési központok az iparosodott járásközpont települések, és ezek közvetlen vonzáskörzete (Orosháza, Szarvas, Gyomaendrőd, Szeghalom várostérségek). Jelen prioritás 1.3. és 1.4. intézkedései kiemelten ezekre a területekre fókuszálnak, míg az 1.1, 1.2, illetve az 1.5, 1.7 és 1.8 intézkedések a megye egész területén relevánsak, a KLH-s járások kivételével. Az 1.6

intézkedés, mely a megyei paktumok szakmai megvalósítását is támogatja a megye teljes területén releváns.

Kapcsoló stratégiai célkitűzés:

Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés

Prioritás 2: Helyi adottságokra alapozott turisztikai fejlesztések

A prioritás kiemelten kezeli a területi koncentráció oldása érdekében a megyei turisztikai szereplők közötti együttműködések erősítését, különös tekintettel a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésére. A meglévő megyei turisztikai szolgáltatási portfólió bővítése (pl. aktív turizmus, kulturális- és vallási turizmus, gasztronómia stb.), a meglévő és új helyi attrakciók környezeti szempontból fenntartható, minőségi fejlesztése ugyancsak előnyt élvez a prioritás esetében.

A turisztikai szálláshelyek fejlesztése, az elérhető szolgáltatásokhoz való területileg kiegyensúlyozott hozzáférés biztosítása – adott esetben határon átnyúló együttműködések keretében – kiemelt célterülete jelen prioritásnak.

Kapcsolódó beavatkozási területek:

- 2.1 A turisztikai ágazat szereplői közötti együttműködések erősítése
- 2.2. Helyi turisztikai szolgáltatások minőségének környezetileg fenntartható javítása
- 2.3. A turisztikai attrakciók minőségi fejlesztése
- 2.4. Szálláshelyek minőségi – és indokolt esetben mennyiségi – fejlesztése
- 2.5. A turisztikai szolgáltatásokhoz (attrakciók, szálláshelyek) való hozzáférés biztosítása (pl. turisztikai kerékpárutak, digitális hozzáférés stb.)

Területi fókusz:

A prioritás intézkedései Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.

Kapcsoló stratégiai célkitűzés:

Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés

Prioritás 3: Környezeti és közlekedési infrastruktúra fejlesztése a térségi kohézió erősítése érdekében

Jelen prioritás az éghajlatváltozás, a környezetszennyezés negatív hatásainak minimalizálása érdekében hangsúlyosan kezeli a Békés megye vízkészletét védő tevékenységeket, különös tekintettel az ivóvíz hálózat további fejlesztését, a szennyvízkezelési kapacitás javítását, és a vízvesztés csökkentését célzó beavatkozásokat. A természeti értékek védelme, a környezeti terhelés csökkentése, összességében a körforgásos gazdaság irányába tett elmozdulás érdekében kiemelt célkitűzés a környezetbarát technológiák alkalmazásának széleskörűvé tétele, valamint a kapcsolódó szemléletformáló programok támogatása többek között a hulladékgazdálkodás és hulladékfeldolgozás területén. Fontos elem az erdők védelme, és általában a talajminőség megóvása is.

A prioritás keretében támogatandó a megújuló energia széleskörű alkalmazása, az ehhez kapcsolódó technológiai fejlesztések végrehajtása. Békés megye természeti értékeinek védelme, külterületi zöldinfrastruktúra megőrzése, fejlesztése és kezelése, a biológiai sokféleség fenntartása ugyancsak hangsúlyos eleme jelen stratégiai célkitűzésnek.

A prioritás keretében van lehetőség a megye külső elérhetőségét, illetve a város-vidék kapcsolat erősítése érdekében a belső közlekedési hálózatát – pl. alacsonyabb rendű utak – és kerékpárhálózatát érintő fejlesztések lebonyolítására, a közösségi közlekedés e-mobilitást erősítő elemeinek fejlesztésére. A prioritás keretében megvalósuló fejlesztések kapcsán a szemléletformáló tevékenység, az energiatudatos életmód népszerűsítése is kiemelt feladat.

Kapcsolódó beavatkozási területek:

- 3.1. Vízvédelmi beavatkozások
- 3.2. Hulladék feldolgozás minőségi és mennyiségi fejlesztése
- 3.3. Megújuló energia hasznosításához kapcsolódó programok
- 3.4. Természeti értékek védelme, a biodiverzitás fenntartása
- 3.5. Közúti infrastruktúrát érintő fejlesztések
- 3.6. Kerékpáros infrastruktúra fejlesztéséhez kapcsolódó beavatkozás

Területi fókusz:

A prioritás intézkedései Békés megye egész területére relevánsnak tekintendők, a KLH-s járások kivételével.

Kapcsoló stratégiai célkitűzés:

Fenntartható, a megye jövedelemtermelő képességét javító horizontális gazdaságfejlesztés

A környezeti infrastruktúra átfogó, területileg kiegyensúlyozott fejlesztése

A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése

Prioritás 4: Szolgáltatások fejlesztése a helyi közösségek életminőségének javítása érdekében

A prioritás olyan, a helyi szolgáltatások fejlesztését érintő beavatkozásokat tartalmaz, amelyek hozzájárulhatnak a megye népességmegtartó és népességvonzó képességének javításához.

Ennek érdekében elő kell segíteni a gyermekjóléti, oktatási, családbarát, munkába állást segítő, valamint az egészségügyi és szociális szolgáltatások infrastrukturális háttérének javítását. Az intézmények infrastrukturális fejlesztéseinek így tehát kiemelt célja a területi különbségek kiegyenlítésével a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés egyenlő esélyének megteremtése, a közel azonos színvonalú köznevelési feladatellátáshoz való hozzáférés biztosítása. A beruházások lehetőséget biztosítanak a szolgáltatások helyi igényekhez igazodó kialakítására, átalakítására (pl. kapacitás bővítés, szolgáltatási portfólió bővítés, stb.), minőségének javítására, valamint infrastrukturális háttérük modernizálására. A helyi önkormányzati és egyéb fenntartásban lévő intézmények, épületek esetében lehetőséget kell adni a releváns energiahatékonysági beruházások megvalósulásának, továbbá hazai vagy ágazati források hozzájárulhatnak a lakóépületek energetikai korszerűsítését célzó projektek megvalósulásához.

A prioritás keretei között lehetőség nyílik információs és kommunikációs technológiai, valamint „okos település” fejlesztések megvalósítására, annak érdekében, hogy a modern technológiák elérhetősege valamennyi lakos számára egyformán biztosítottá tudjon válni.

A településkép védelme, a települési környezet vonzerejének javítása érdekében a prioritáson belül a zöldfelületek, közterületek, utak, szabadidős terek, közösségi, sport és kulturális

lehetőségek szélesítését, minőségi fejlesztését szolgáló infrastrukturális fejlesztések is helyet kapnak. Ugyancsak e helyen nyílik lehetőség a leromlott városi területeket érintő szociális városrehabilitációs beruházások megvalósítására. Az infrastrukturális beruházásokat kiegészítő humán és ESZA típusú elemek (pl. sport-, közösségi-, kulturális programok, prevenciót és egészségmegőrzést célzó beavatkozások stb.) beépítése, valamint helyi civil szervezetek bevonása révén a fejlesztések komplexitása is biztosítottá válhat.

Kapcsolódó beavatkozási területek:

- 4.1. Gyermejköltségi, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése
- 4.2. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése
- 4.3. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai
- 4.4. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása
- 4.5. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése
- 4.6. Szociális városrehabilitációs akciók
- 4.7. Humán és ESZA típusú beavatkozások

Területi fókusz:

A fejlesztések megvalósulását az adottságoknak megfelelően, lehetőleg komplex megközelítés mentén, a városi, vagy megyei integrált programokban foglaltak szerint kell támogatni. A programalapú felhasználás révén mind a területiség, mind a komplex megközelítés elvei jobban érvényesülhetnek.

A prioritáson belül tervezett beavatkozások a KLH-s járások (Mezőkovácsházi járás, Sarkadi járás) kivételével a megye teljes területét érintik.

Kapcsoló stratégiai célkitűzés:

A minőségi szolgáltatások elérhetőségének fejlesztése

2.2. A komplex programmal fejlesztendő járásokat érintő prioritás

Prioritás 5: KLH-s járások komplex programjainak megvalósítása

A prioritás a jogszabályok által kijelölt, komplex programmal támogatandó megyei járások felzárkóztatását szolgáló beavatkozásokat tartalmaz, melyek célja a meglévő gazdasági, társadalmi hátrányok csökkentése és a megyén belüli területi kohézió erősítése.

A prioritás ennek megfelelően tartalmaz gazdaságélénkítő és munkahelyteremtő, továbbá képzési és egyéb munkaerő-piaci beavatkozásokat a vállalkozások kialakítása, fejlesztése, valamint munkahelyek megőrzése és létrehozása érdekében. Hozzájárul a térségek megközelíthetőségének és belső, települések közötti közlekedési viszonyainak javulásához, beleértve a vasúti és közúti közlekedés mellett a kerékpáros közlekedés fejlesztését is.

A prioritás elemei között megtaláljuk a különböző településfejlesztési és vidékfejlesztési eszközöket, melyek részben a környezeti, részben az egyéb infrastrukturális háttér fejlesztését érintik. Kiemelt fontossággal kezelik a járásokban elérhető szolgáltatások minőségének és elérhetőségének javítását, melyeknek szintén fontos szerep jut a népesség megtartása terén. A környezeti fejlesztések hangsúlyt fektetnek a vidéki agrárgazdaság feltételeinek megteremtésére, a földek, vizek, természeti értékek, valamint a biodiverzitás védelmére.

A társadalmi hátrányok csökkentése érdekében a prioritáson belül megjelennek a szegregációt csökkentő beavatkozások, köztük a szociális városrehabilitáció települési szinten megvalósuló komplex eszközzel. Figyelembe véve, hogy mindkét járás határmenti térség, a

prioritáson belül a határon átnyúló kapcsolatok fejlesztését szolgáló beavatkozások is szerepet kapnak.

A területi kohézió biztosítása érdekében a prioritás keretében tervezett fejlesztési programok előkészítése és megvalósítása során törekedni kell a megyén belül lebonyolítandó egyéb fejlesztési elképzelésekkel való illeszkedés biztosítására.

Kapcsolódó beavatkozási területek:

- 5.1. A térség megközelíthetőségének javítása
- 5.2. A járáson belüli közlekedési feltételek javítása
- 5.3. Új vállalkozások megtelepedésének, valamint a meglévő vállalkozások fennmaradásának elősegítése
- 5.4. A vállalkozások közötti együttműködések támogatása
- 5.5. Ipari parkok, inkubátorházak, K+F és innovációs fejlesztések
- 5.6. Képzési és foglalkoztatási programok
- 5.7. Befektetés-ösztönzés
- 5.8. Gyermekegészségügyi, családbarát, munkába állást segítő szolgáltatások fejlesztése
- 5.9. Egészségügyi, oktatási és szociális szolgáltatások fejlesztése
- 5.10. Önkormányzati és egyéb helyi intézmények energiahatékonysági beruházásai
- 5.11. Turisztikai fejlesztések
- 5.12. Települési környezeti fejlesztések (ivóvízminőség, csatornázás, csapadékvíz-elvezetés, ár- és belvízvédelem, vízbázis-védelem, hulladékgazdálkodás, stb.)
- 5.13. Települési közterületek, utak, szabadidős terek kialakítása, megújítása
- 5.14. Települési közösségi, sport és kulturális lehetőségek fejlesztése
- 5.15. Barnamezős rehabilitáció
- 5.16. Szociális városrehabilitációs akciók
- 5.17. Humán és ESZA típusú beavatkozások
- 5.18. Anti-szegregációs beavatkozások
- 5.19. Határmenti kapcsolatok fejlesztése, határon átnyúló programok megvalósítása

Területi fókusz:

A prioritáson belül tervezett beavatkozások a KLH-s járások (Mezőkovácsházi járás, Sarkadi járás) területét érintik. A beavatkozásokat komplex programként, lehetőség szerint a rendelkezésre álló támogatási források együttes, Operatív Programokban előzetesen rögzített felhasználása segítségével, célzottan és ütemezetten kell végrehajtani.

Kapcsoló stratégiai célkitűzés:

Társadalmi- és gazdasági kohézió erősítése a komplex programmal fejlesztendő járásokban (KLH)

2.3. A felülvizsgálati, módosítási folyamat, a társadalmasítás és legitimáció bemutatása

A Békés Megyei Önkormányzat a Közgyűlés 30/2020 (VIII.28.) számú Kgy. határozata alapján, a 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet¹ vonatkozó rendelkezése értelmében megkezdte Békés Megye Területfejlesztési Konceptiójának, Területfejlesztési Programjának és Integrált Területi Programjának felülvizsgálatát, módosítását.

¹ A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet

A fenti hivatkozott Kormányrendelet értelmében a megyei önkormányzatnak partnerséget kell létrehoznia az illetékes országos, regionális, helyi, városi és más közhatóságokat képviselő partnerekkel, gazdasági és társadalmi partnerekkel és a civil társadalmat képviselő testületekkel, beleértve a környezetvédelmi partnereket, nem kormányzati szervezeteket. A partnerek bevonásra kerülnek a programok előkészítésébe, végrehajtásába, figyelemmel kísérésébe és értékelésébe.

Fentiekre tekintettel a Békés Megyei Önkormányzat Közgyűlése 46/2020 (IX.17.) számú, 69/2020 (XII.10.) határozattal módosított Kgy. határozatával elfogadta a „Partnerségi terv a területfejlesztési koncepció és a területfejlesztési program kidolgozásához, illetve módosításához” című dokumentumot.

A partnerségi tervben az Önkormányzat rögzítette a céljait, valamint a terv készítésének alapelveit. Ezek között azonosította a tervezhetőség és strukturáltság, a folyamatos információnyújtás és információszerzés, a bizalom, a koncentráltág és konszenzus, a nyitottság, nyilvánosság és átláthatóság, közérthetőség és hatékony kommunikáció, dokumentáltság, folyamatos monitoring, visszacsatolás és az értékelés elveit.

Amint a tervben rögzítésre került, a partnerség felépítésekor a Békés Megyei Önkormányzat arra törekszik, hogy – a jogszabályban rögzített szereplőkön túl – az érintettek azon körét vonja be a folyamatba, akik a korábbi időszakban a megyei fejlesztéseknek és a megye felzárkóztatásáért folyó munkának meghatározó szereplői voltak. A partnerek kiválasztása és felkérése során az Önkormányzat számos elvet és tényezőt figyelembe vett, melynek alapján a partneri kört kialakította:

1. A Békés Megyei Önkormányzat által fejlesztési együttműködési céllal megkeresett települések ajánlásában, javaslatában szereplő kör
2. Határon átnyúló kapcsolatok
3. Egyes ágazatonkénti egyeztetések kis-, közép-, és nagyvállalkozói köre az érintett kamarákon keresztül
4. Szomszédos megyei önkormányzatok és települési önkormányzatok, kiemelve a megyei jogú várost, Békéscsabát, amellyel folytatott egyeztetések színtere a Megyei Területfejlesztési Fórum
5. Megyei és térségi szintű civil és társadalmi szektor képviselői
6. LEADER csoportok és a megyében működő négy helyi akciócsoport képviselői
7. Egyéb, a partnerségi folyamat végrehajtása során hatáskörük és illetékességi körük alapján bevonandó szervezetek
8. A megyei és a szomszédos megyékkel közös területfejlesztési ügyekben, valamint a regionális szinten felmerülő feladatok kapcsán érintett országgyűlési képviselők és kormánybiztosok.

Figyelembe véve, hogy a tervezési folyamat jelen koncepció javaslattevő fázisának készítésekor még az elején tart, e helyen azokat a lépéseket tudjuk bemutatni, amelyeket az Önkormányzat a felülvizsgálati és módosítási, valamint a társadalmisítási és a legitimációs folyamat lépéseiként tervez lebonyolítani. Ezek a lépések az alábbiak:

1. Kiindulópont:

- partnerségi terv megyei közgyűlés általi elfogadása (megvalósult),

- felhatalmazás a társadalmi egyeztetés megindítására.

2. Tervezés:

- az előkészítő és javaslattételi fázis dokumentumának áttekintése a megyei közgyűlés által,

3. Társadalmi egyeztetés:

Az egyeztetés eszközei lehetnek:

- kommunikációs kampány indítása,
- nyitott egyeztetési módszer indítása,
- nyilvános fórumok, rendezvények, egyeztetések.

4. A megyei területfejlesztési koncepciót megalapozó helyzetfeltáró-értékelő dokumentum tartalmának, területfejlesztési koncepció és - program véglegesítése:

- javaslatok, eredmények feldolgozása, becsatornázása.

A társadalmisítási folyamatnak a 218/2009. Korm. rendeletben előírtaknak megfelelően kell történnie. A területfejlesztési koncepciót és programot, valamint a területrendezési tervek elfogadás szempontjából fontos részeit tartalmazó dokumentációját véleményezésre meg kell küldeni az egyeztetésben résztvevők részére. A területfejlesztési koncepció esetén a véleményezésre 45 napot kell biztosítani.

A megyei (fővárosi) területfejlesztési koncepciót véleményezésre meg kell küldeni az alább felsoroltak közül az a.), b.), e.)-g.) és j.) pontjában meghatározott szervezeteknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak.

- a) ²miniszterek;
- b) * a következő kormányhivatalok:
 - Központi Statisztikai Hivatal,
 - * az érintett megyei és fővárosi kormányhivatal,
 - * Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal,
 - Országos Atomenergia Hivatal;
- c) Országos Környezetvédelmi Tanács;
- d) Magyar Tudományos Akadémia;
- e) országos önkormányzati érdekszövetségek;
- f) *
- g) az érintett térségi fejlesztési tanácsok;
- h) *
- i) az érintett megyei önkormányzatok;
- j) Békéscsaba Megyei Jogú Város Önkormányzata;

² A csillaggal jelölt pontok a 69/2020 (XII.10.) sz. Kgy. határozattal hatályon kívül helyezve, illetve módosítva: 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 17. § f), 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 16. § k), 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 23. § h), 25/2014. (II. 7.) Korm. rendelet 16. § l), 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 24. § i). Hatálytalan, 67/2012. (IV. 5.) Korm. rendelet 24. § j). Hatálytalan: 2012. IV. 6-tól, 527/2013. (XII. 30.) Korm. rendelet 80. § (1). Hatályos: 2014. I. 1-től, 379/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 144. § (2) a), 342/2014. (XII. 19.) Korm. rendelet 7. § (2), 147/2015. (VI. 12.) Korm. rendelet 5. §, 379/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 144. § (2) b).

- k) az érintett települési önkormányzatok;
- l) * az érintett területi államigazgatási szervek közül:
 - * területi környezetvédelmi és természetvédelmi hatóság;
 - illetékes vízügyi hatóság;
 - működési területével érintett nemzeti park igazgatóság;
 - működési területével érintett vízügyi igazgatóság;
 - * Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.

5. Elkészült Konceptió és Program megyei közgyűlés általi elfogadása
6. Egyeztetés a szakminisztériumokkal: ITM; PM
7. Megyei Területfejlesztési Konceptió véglegesítése

A partnerség megvalósítása során a Békés Megyei Önkormányzat a visszacsatolás eszközével élve fenntartja a résztvevők érdeklődését és motiváltságát, egyben növeli az elkészülő dokumentumok legitimitását.

A jelenleg zajló tervezési folyamat időszaka alatt az egészségügyi válsághelyzet a nyílt, személyes kontaktussal járó eszközök alkalmazását ellehetetleníti. Az Önkormányzat, a partnerségi és véleményezési folyamat biztosítása érdekében, olyan bevonási eszközök alkalmazását helyezi előnybe, melyek a személyes érintkezések kizárásával is megvalósíthatók.

A tervezett eszközök az alábbiak:

- a partnerek kérdőíves megkeresése,
- online formában megtartásra kerülő egyeztetések, fórumok,
- dokumentumok véleményeztetése online elérhetőséggel az önkormányzat honlapján,
- elektronikus levelezés és egyeztetés.

A 218/2009. (X.6.) Kormányrendelet 18. §-a alapján a megyei területfejlesztési koncepciót és programot véleményezésre meg kell küldeni a jogszabály 10. melléklete 1. és 2., 6-8., 10. és 13. pontjában meghatározott szervezeteknek, továbbá a szomszédos megyei önkormányzatoknak. A kormányrendelet 19. §-a szerint a területfejlesztési koncepció és program esetén a véleményezésre 45 napot kell biztosítani.

A 218/2009. (X. 6.) kormányrendelet 17. §(2) alapján a területfejlesztési koncepció egyeztetése során tett véleményeket, társadalmi észrevételeket és a tervezői válaszokat az egyes munkafázisok dokumentációjához kell csatolni.

2.4. A felelősség és intézményrendszer – A koncepció üzenetei

A 2014-2020-as fejlesztési periódusban az Európai Unió programok előkészítése és lebonyolítása terén a Békés Megyei Önkormányzat szakemberei komoly szakmai tapasztalatra tettek szert. A jelenleg rendelkezésre álló információk alapján a 2021-2027 közötti időszakban az önkormányzatra ismételten a tervezés, lebonyolítás valamint a monitoring terén hárulnak komoly feladatok.

Az önkormányzat szervezeti keretei között jelenleg a „Területfejlesztési és Területrendezési Osztály”, és ezen belül az elkülönülten működő „Projektmenedzsmenti csoport”, illetve

„Területfejlesztési Csoport” látja el ezeket a feladatokat oly módon, hogy előbbi kiemelten a program lebonyolításra, és az ezzel kapcsolatos monitoring tevékenységre fókuszál, míg utóbbi elsődleges feladatköre az előkészítési munkák koordinálása. A két csoport kulcsfeladatai az alábbiak szerint alakulnak – a felsorolás nem kizárólagos, kiemelten a programozáshoz kapcsolódó feladatelemeket tartalmazza:

2. táblázat: A Békés Megyei Önkormányzat területfejlesztési szervezeti egységeinek feladatai

Projektmenedzsmeni csoport	Területfejlesztési Csoport
A megyei fejlesztési koncepcióban szereplő célok elérése érdekében projekt javaslatokat készít	Közreműködik a Békés Megyei Önkormányzat gazdasági programjainak elkészítésében és azok végrehajtásában
Ellátja a megyei önkormányzati projektek tervezési, elemzési, monitoring feladatait	A nemzetközi együttműködések során végzi a projektalapú együttműködések előkészítését, a finanszírozási források feltárását
Vizsgálja a megye társadalmi és gazdasági helyzetét, környezeti állapotát és adottságait	Elemzi a területfejlesztés gazdasági kérdéseit és szakmai javaslatokat dolgoz ki a feladatokról
Az országos fejlesztési programokhoz igazodva végzi a megye programjainak, projektjeinek tervezését, aktualizálását	Közreműködik a megyei önkormányzat feladatkörébe tartozó fejlesztési tervek, programok kidolgozásában, koordinálásában
Projekt monitoring rendszer működtetése a megyei önkormányzathoz kapcsolódó projektek tekintetében	Ellátja a Területfejlesztési Bizottság titkári feladatait

Forrás: Békés Megyei Önkormányzat honlapja

A Békés Megyei Önkormányzaton belül fenti szervezeti struktúra a jövőben is fennmarad, a feladatok szervezése, a hatáskörök definiálása ugyanakkor az aktuális feladatoknak, kihívásoknak megfelelően folyamatosan változhat, alakulhat. A jövőben, az eddig rendelkezésre álló információk alapján a megyei önkormányzatok kiemelten a Versenyképes Magyarország Operatív Program keretében támogatott projektek kiválasztási folyamatában, elbírálásában, majd a lebonyolítás koordinálásában kapnak feladatot. Az átfogó, országos de a megye területét is érintő infrastrukturális fejlesztési programok (pl. vasútfejlesztés, belvízvédelmi programok, autópálya fejlesztés) kapcsán a megyei önkormányzatra a jelenlegi időszakhoz hasonlóan várhatóan elsősorban egyeztetési feladatkör hárul.

Koncepciónk főbb üzeneteit a térségi- és gazdasági szereplők irányába az alábbiak szerint fogalmazzuk meg:

A helyi közösségek megerősítése, a kulturális sokszínűség biztosítása, megfelelő életkörülmények

Az integrált programok előkészítése kapcsán kiemelt jelentősége van a megyei önkormányzatok közötti hatékony együttműködésnek. A város-vidék kapcsolatok erősítése, a komplex térségi felzárkóztató programok lebonyolítása a várostérségek által érintett önkormányzatok partnersége mellett lehetséges csak. Ezek, valamint a helyi közszolgáltatásokat (egészségügy, oktatás, szociális terület) érintő programok tervezése és megvalósítása az ágazati szereplők aktív

részvételével lehet sikeres. E fejlesztések lebonyolítása során kiemelt szempont a helyben élők számára a közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása. A helyi közösségek megerősítése, a megye kulturális sokszínűségének megőrzése a civil szervezetek és az egyházak aktív közreműködése nélkül nem lehetséges.

A helyi gazdaság dinamizálása a térségi- és ágazati szereplőkkel együttműködésben

A helyi vállalkozások együttműködése, a klaszterek fejlesztése elengedhetetlen a térségi gazdaság dinamizálásához. A nagyberuházók fejlesztései jelentős foglalkoztatást generálhatnak. Ebben a folyamatban, valamint a helyi kutatás-fejlesztési potenciál erősítésében a kamaráknak is döntő szerepe lehet. Az ágazati szereplők és elsősorban a településfejlesztésben érintettek irányába kiemeljük, hogy mennyire fontos a projektek megfelelő minőségű előkészítése, a forráskeretek biztosítása. A gazdaságfejlesztés terén erősíteni szükséges az együttműködést a turisztikai fejlesztésekben hangsúlyos szerepet játszó TDM-ekkel, a gazdasági kamarákkal. A felsőoktatás szereplőinek kiemelt feladata a helyi oktatási portfólió aktualizálása, felülvizsgálata összhangban a piaci igényekkel.

Fenntartható környezet biztosítása, kiemelt fókusz a természeti értékek védelmében

A térségi felzárkóztatás kulcseleme a megyén belüli úthálózat területileg kiegyensúlyozott fejlesztése. Békés megye versenyképességének javítása érdekében fontos az M44-es gyorsforgalmi út építésének folytatása, a Szegedet Békéscsaba érintésével Debrecennel összekötő 47-es főút négysávúvá fejlesztése, valamint a vasúti infrastruktúra minőségi fejlesztése. A megújuló energia hasznosítása a megfelelő szabályozási környezet mellett tovább bővíthet, ez egyaránt igaz a lakossági felhasználókra és a gazdasági élet szereplőire. A megye természeti értékeinek védelme – kiemelten a vízvédelem – kiemelt prioritás, ebben partnerként jelennek meg a települési önkormányzatok, és az ágazati szereplők mellett a civil szervezetek is.

A helyben élők számára vonzó vidéki környezet

A helyi adottságokra épülő agrárgazdaság környezeti szempontból fenntartható fejlesztése, a nagy hozzáadott értékű piacképes termékek előállításának jelentősen javíthatja az ágazat foglalkoztatási potenciálját. A kamara bevonásával nem csupán a mezőgazdasági vállalkozások helyzete javítható, de a vidéki turizmus által nyújtott szolgáltatások minőségi javítására is lehetőség nyílik.